

VALORS ÈTICS 2ESO

COMUNITAT VALENCIANA

GUIA DIDÀCTICA

Antonio Vallés Arándiga

Consol Vallés Tortosa

Alfred Vallés Tortosa

ÍNDEX

Introducció	5
1. Programació didàctica	
1.1. Els objectius	9
1.2. Els continguts	10
2. Estructura didàctica del llibre de text	13
3. Estructura didàctica del quadern d'activitats de l'alumne	15
4. La temporalització	16
5. La metodologia del treball	18
6. Els criteris d'avaluació i els estàndars d'aprenentatge avaluable	19
7. Suggeriments didàctics per als textos d'introducció a la unitat	22
8. Solucionari	
8.1. Solucionari del llibre de text	41
8.2. Solucionari del quadern d'activitats	49
9. Recursos web	57
Annex:	
La Declaració Universal dels Drets Humans (versió resumida)	58

INTRODUCCIÓ

La matèria Valors Ètics pretén promoure la reflexió ètica com a activitat fonamental i pròpia de l'ésser humà, a partir de la qual orientem la nostra conducta i les relacions interpersonals. Per això, el seu objectiu principal és que els i les alumnes arriben a sentir-se artífexs de la seua pròpia persona, de la societat en la qual viuen així com del món que els agradaria construir, ajudant-los a desenvolupar tant les seues capacitats cognitives com afectives per a consolidar la reflexió com un hàbit necessari en la consecució de la seua autonomia i la justificació racional de les seues eleccions com a guia de la seua conducta en tots els àmbits de la vida.

Des d'aquesta àrea s'aporten les bases d'una formació cívica-social que ajudarà a desenvolupar les competències necessàries per a desenvolupar-se en una realitat social diversa i globalitzada, contribuint a promoure el pensament crític i una actitud responsable amb la seua pròpia vida i el seu entorn social i natural. A través d'aquesta matèria l'alumnat s'inicia en el coneixement i assumpció responsable dels seus drets i deures com a persona, com a membre d'un grup, i com a pertanyent a una societat mundial i per tant en la pràctica del respecte, la solidaritat i la cooperació com a valors ètics fonamentals. La integració d'aquests aprenentatges reverteix de manera positiva en la seua formació acadèmica i en la consecució d'una vida assolida i digna.

De la mateixa manera, l'alumnat s'inicia en el plantejament de qüestions que ens afecten a tots els éssers humans; com diria Kant què he de fer?, què puc esperar si faig el que dec?, són preguntes essencials i irrenunciables que tractarà de respondre realitzant recerques sobre els principals problemes i reptes del nostre món, proposant solucions i aprenent a comunicar-les; habilitats que, sens dubte, són importants i útils al llarg de la vida i contribueixen al seu torn a una convivència pacífica i a l'exercici de la ciutadania democràtica. Per tot això, l'aprenentatge cooperatiu i el diàleg entre iguals, que promou el debat, no és tan sols una recomanació pedagògica, és una exigència de l'acció orientada a l'enteniment, que rebutja la violència i els prejudicis a l'hora de resoldre conflictes i que per això s'ha de tenir present al llarg d'aquesta etapa.

El currículum bàsic s'ha formulat partint del desenvolupament cognitiu i emocional en el qual es troba l'alumnat en aquesta etapa, de la concreció del seu pensament, de les seues possibilitats cognitives, del seu interès per aprendre, de la relació amb els seus iguals i amb l'entorn i finalment, del seu pas cap a un pensament abstracte cap al final de l'etapa. Per això, s'han seqüenciat els continguts i els criteris d'avaluació i s'han distribuït per cursos considerant les característiques de l'alumnat de cada nivell educatiu i considerant la naturalesa del contingut mateix que s'estructura com segueix.

El currículum s'organitza en dos cicles. El primer que abasta els tres primers cursos s'estructura en 6 blocs, 2 per cada curs. En 1r de l'ESO els dos blocs de contingut reflexionen sobre la construcció de la identitat personal a través de la relació amb els altres en el seu entorn més pròxim. En 2n de l'ESO, el bloc1 planteja qüestions de fonamentació de l'acció individual i social, que condueix a la necessitat de projectar la reflexió a l'àmbit de la Justícia, Dret i l'acció política (bloc2) i finalment, en 3r de l'ESO es tracta la internacionalització dels drets universals expressada en la DUDH i de l'anàlisi dels problemes del nostre món amb la finalitat de que l'alumnat siga conscient de la importància de la reflexió ètica en una societat globalitzada. El segon cicle s'articula entorn de 5 blocs que corresponen a 4t de l'ESO i que pretenen analitzar l'aplicació de tot l'anterior, partint de la dignitat humana com a fonament de la DUDH i, una vegada reconeguda la validesa de tal document, fer-se conscient de la necessitat de participar per a aconseguir la seua vigència; la seua realitat efectiva.

És important destacar que els criteris d'avaluació seran un referent del procés d'aprenentatge al llarg de l'etapa doncs ens permetran definir i concretar aprenentatges. Igualment el seu sentit progressiu, permetrà una millor atenció a la diversitat i una millor atenció personalitzada, fent ús de diversos procediments i instruments d'avaluació.

Valors Ètics contribueix de forma substancial al desenvolupament de la competència social i ciutadana doncs és aquesta la que està present en el desenvolupament de tots els seus continguts. La competència en comunicació lingüística es treballa en tot moment atès que és a través de l'acció comunicativa com construïm el nostre món social i tractem d'arribar a acords per a vehicular la relació amb els altres. La competència aprendre a aprendre és també clau doncs es fomenta l'autonomia personal i l'esperit crític que permeten a l'alumnat l'autorregulació dels seus processos cognitius i de la seua conducta en diferents contextos garantint que adquireix recursos suficients per a formar-se permanentment. L'aportació de l'àrea a la competència de consciència i expressions culturals se centra en el coneixement de les manifestacions culturals de l'entorn, propiciant una actitud d'obertura i de respecte cap a la diversitat d'expressions culturals. Els continguts proposats en el bloc 2 del primer curs doncs tracta sobre qüestions de reflexió davant la pluralitat de valors culturals i morals. Aquesta matèria també treballa la competència digital en relació a la cerca de la informació, la seua interpretació, així com en l'elaboració de treballs en format digital. L'alumnat ha de saber com i què cercar doncs no tot és igualment rellevant. Serà el professor qui oriente i done els criteris i els objectius perquè l'ús de les noves tecnologies siga aprofitable educativament. La competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia, encara que no és pròpiament una competència d'aquesta matèria, es treballa en el bloc 2 de contingut de 3r curs "Els valors ètics i la seua relació amb la ciència i la tecnologia", així com en l'anàlisi de gràfiques en els temes sobre desenvolupament sostenible. Finalment Valors Ètics afavoreix el sentit d'iniciativa i l'esperit emprenedor des de tots els seus blocs de mitjançant la planificació de tasques enfocades cap al foment de la responsabilitat i la participació en activitats que promouen l'aplicació dels drets humans en tots els àmbits de la vida i la construcció d'una ciutadania democràtica.

Respecte als elements transversals, es fa referència en la majoria dels blocs de continguts a la comprensió i expressió oral, a l'expressió escrita, la comunicació audiovisual, les TIC i l'empreniment, i per descomptat els que es refereixen a la igualtat entre homes- dones i la prevenció i resolució de conflictes. A més es tracten de manera explícita elements transversals com el desenvolupament sostenible, els riscos de l'explotació humana, les amenaces per al medi ambient de determinades actuacions i els perills de l'ús indiscriminat de les TIC.

El currículum incorpora plantejaments metodològics i didàctics coherents amb el desenvolupament de les competències, l'aprenentatge en contextos reals dels elements transversals i dels continguts de les àrees. Com el RD 116/2014 proposa, i en línia amb la Recomanació 2006/962/EC, del Parlament Europeu i del Consell, de 18 de desembre de 2006, sobre les competències clau per a l'aprenentatge permanent, aquest decret es basa igualment a potenciar l'aprenentatge per competències, integrades en la resta d'elements curriculars per a propiciar una renovació en la pràctica docent i en el procés d'ensenyament i aprenentatge. La metodologia posarà l'accent, especialment, en la comprensió lectora de textos breus, notícies, documents d'actualitat, així com en la visualització de reportatges, documentals o pel·lícules sobre els temes estudiats en el curs. Els punts centrals en els quals es basa la metodologia són:

- a) Interacció i aprenentatge: l'objectiu últim és que tots l'alumnat sense exclusió, adquireixen els millors aprenentatges possibles.
- b) Aprenentatge situat, que emfatitza la dimensió social dels processos d'adquisició de les competències, un aprenentatge vinculat a un determinat context cultural, social i de relacions, i a unes deter-

minades tasques que les persones hauran de resoldre i que li permetran adquirir la competència necessària.

- c) Estructures d'aprenentatge cooperatiu, que assegurin la interacció entre iguals i amb altres membres de la comunitat educativa i l'entorn.
- d) Didàctica específica de l'àrea, ja siga de caràcter general o relacionada amb alguns dels blocs de contingut; atenent a la seua singularitat s'utilitzen diferents recursos.

La lectura i anàlisi de textos tant filosòfics com d'actualitat (notícies), l'anàlisi i composició escrita a partir de materials audiovisuals, són recursos imprescindibles. Però també és necessari treballar l'expressió oral; treballs individuals o en grup, que requerisquen una exposició, debats, etc.

Els procediments d'avaluació han de ser variats. Juntament amb les proves escrites, el professor valorarà les exposicions orals, tant individuals com en grup; a més, tindrà en compte els comentaris de textos escrits al llarg del curs i la realització de breus redaccions sobre qüestions tractades. Igualment avaluarà la participació en classe quan es realitzen debats.

(Text CURRÍCULUM VALORS ÈTICS ESO. CV. DOGV NÚM. 7544, 10/06/2015)

1. PROGRAMACIÓ DIDÀCTICA

Els elements didàctics que constitueixen la programació i el desenvolupament en els Valors Ètics en aquest segon curs de l'ESO són els següents:

1.1. OBJECTIUS

Generals

- A. Conscienciar-se de l'alt valor de la dignitat de la persona, com a fonament dels valors ètics.
- B. Fomentar la comprensió, el respecte i la igualtat en les relacions interpersonals.
- C. Reflexionar èticament per a determinar la moralitat de les accions humanes.
- D. Comprendre la importància de la justícia i dels valors cívics que han de tenir els polítics i els ciutadans en una societat democràtica.
- E. Conèixer i valorar els Drets Humans Universals com a base de la convivència social.
- F. Comprendre la necessitat de respectar els valors ètics en la recerca científica i la tecnologia.

Específics

- 1. Afavorir el desenvolupament de la persona quant a les seues capacitats cognitives, emocionals i socials.
- 2. Desenvolupar el sentit profund dels valors ètics com a fonament personal i social del desenvolupament humà.
- 3. Fomentar i valorar els hàbits ciutadans de participació, respecte, justícia, llibertat, solidaritat i igualtat.
- 4. Desenvolupar el seu pensament reflexiu i crític del comportament moral propi i aliè.
- 5. Desenvolupar la consciència ètica com a fonament de la vida personal i la construcció d'una societat veritablement democràtica i justa.
- 6. Previndre i resoldre pacíficament els conflictes interpersonals.
- 7. Fomentar el treball cooperatiu com a base de l'aprenentatge compartit i fonament de les relacions socials pacífiques.
- 8. Desenvolupar les habilitats emocionals i socials necessàries per a l'autorregulació dels estats d'ànim i el ple exercici de l'assertivitat.
- 9. Estimular la iniciativa personal i l'empreniment en les àrees de la innovació reflexiva de les idees fonamentades en la raó i dirigides al desenvolupament individual i social.
- 10. Reflexionar sobre els condicionaments socials impostos per factors polítics, econòmics i d'una altra índole, amb el propòsit de promocionar els valors humans continguts en la DUDH.

1.2. ELS CONTINGUTS

Els continguts ètics que es desenvolupen en el segon curs de l'ESO s'estructuren en 18 unitats corresponents als 2 blocs de contingut del currículum oficial. Cada unitat està integrada per la seua denominació genèrica i els continguts específics que la desenvolupen.

BLOC 1. LA REFLEXIÓ ÈTICA

UNITAT 1. Ètica i moral

- La dimensió moral de l'ésser humà.
- La moral i l'ètica.
- El desenvolupament moral: els nivells i els estadis.

UNITAT 2. Els valors

- Els valors i els seus tipus.
- Valors per a la vida.

UNITAT 3. Les teories ètiques

- Les teories ètiques.
- Teories teleològiques:
  - L'eudemonisme.
  - L'hedonisme.
  - L'utilitarisme.
- Altres teories ètiques.

UNITAT 4. Intel·ligència i voluntat

- El comportament intel·ligent.
- Influències de l'herència i l'ambient en la intel·ligència.
- La voluntat.

UNITAT 5. Normes ètiques i morals

- Les normes.
- Les normes ètiques.
- Les normes morals.
- Principis morals per a la vida diària.

UNITAT 6. L'ètica de l'hedonisme

- L'hedonisme ètic.
- L'hedonisme psicològic.

UNITAT 7. La llibertat

- La llibertat.
- La llibertat i l'ètica.

- Factors que condicionen la llibertat.
- Tipus de llibertat.

UNITAT 8. Convivència, respecte i moralitat

- El respecte.
- La convivència social i escolar.
- Moralitat i intel·lectualitat moral.

UNITAT 9. L'ètica de l'eudemonisme

- L'eudaimonisme.
- Les virtuts.
- El benestar psicològic.

BLOC 2. LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA

UNITAT 10. La Constitució Espanyola

- La Constitució Espanyola.
- Finalitat de la Constitució.
- Els Drets Fonamentals.

UNITAT 11. La Constitució Espanyola. Principis i valors ètics

- Els valors ètics en la Constitució Espanyola.

UNITAT 12. Drets i llibertats públiques en la Constitució Espanyola

- Els drets fonamentals.
- Drets i llibertats en la Constitució Espanyola.

UNITAT 13. Valors ètics i cívics

- Els valors ètics.
- Els valors cívics.

UNITAT 14. La participació ciutadana

- La participació ciutadana.
- Modalitats de participació ciutadana.
- Tipus d'entitats de participació ciutadana.

UNITAT 15. La responsabilitat ciutadana

- Els deures dels ciutadans.
- Deures ciutadans en la Sanitat i Seguretat Social.
- Deures ciutadans en Educació.
- Deures ciutadans en Justícia.

UNITAT 16. La Unió Europea

- La Unió Europea.
- Els Drets Humans en la UE.
- Els símbols de la UE.
- Institucions de la UE.
- Els estats de la Unió Europea.

UNITAT 17. La Unió Europea i els seus assoliments

- Breu història de la Unió Europea.
- Els Drets Humans en la UE.
- Els assoliments de la UE.

UNITAT 18. Societat, política, justícia i felicitat

- La societat.
- La política.
- La justícia.
- La felicitat.

2. ESTRUCTURA DIDÀCTICA DEL LLIBRE DE TEXT

El llibre de text del segon curs de l'ESO de l'alumne està compost pels següents elements didàctics:

- **SABIES QUE...?**

S'introdueix la unitat amb un text al·lusiú a un fet o notícia esdevingut recentment que està relacionat amb els continguts que es desenvoluparan en la unitat. La seua finalitat és la de motivar els alumnes amb una informació inicial d'interés que li produïska certa sorpresa o atracció. Aquest mateix contingut podrà ser utilitzat metodològicament pel professor per a obrir un debat entre els alumnes que amplie la informació amb les reflexions que cadascun aporta al debat.

- **CONTINGUTS**

Al final de la introducció es presenten els titulars dels continguts d'aprenentatge que es desenvolupen en la unitat. La seua finalitat és anticipar a l'alumne què és el que haurà d'aprendre durant el seu treball o realització d'activitats individuals i cooperatives.

- **INFORMACIÓ I CONEIXEMENT**

En aquest apartat es presenta el contingut curricular que ha d'aprendre's. Està constituït pels diferents epígrafs que conformen el conjunt de continguts presentats a manera d'índex en la primera pàgina de la unitat. Cada apartat es desenvolupa en un llenguatge comprensible i, aquelles expressions o paraules que pogueren ser noves o desconegudes per als alumnes apareixen en negreta i explicades en la secció de vocabulari.

- **VOCABULARI**

S'inclouen les paraules noves que apareixen en els textos, tant en l'introdutori com el corresponent als continguts. En el cas que l'alumne trobara altres paraules el significat de les quals desconeix el professor podrà optar pel seu aclariment o la proposta de localitzar el seu significat en un diccionari o la seua cerca en els recursos digitals de la xarxa.

- **EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU**

En aquest apartat es presenta una proposta de treball perquè els alumnes la desenvolupen en forma de grups cooperatius. El contingut de l'activitat està referit a, bé a textos relatius a notícies d'interés o a tasques concretes com elaborar un qüestionari, debatre unes opinions, construir una enquesta, etc. La finalitat d'aquest component didàctic és la de fomentar la cooperació entre els alumnes, per a la qual hauran de conformar-se en xicotets grups de 4-5 i desenvolupar les tasques indicades.

- **DESENVOLUPAMENT PERSONAL**

Es proposen en aquest apartat pautes, orientacions i procediments pràctics perquè cada alumne desenvolupe les seues competències ètiques perquè li siguin útils en la seua vida personal i en les seues relacions socials.

• PREGUNTES

En l'apartat d'Experiències i Treball Cooperatiu i en el de Desenvolupament Personal s'inclouen preguntes o tasques per a l'alumne. Aquestes estan dirigides a la reflexió personal de l'alumne, per la qual cosa les seues respostes han de ser orals per a ser analitzades en el context metodològic d'un debat o intervenció didàctica col·lectiva en la classe. Les preguntes relatives a la pròpia unitat de treball les trobarà l'alumne en el seu quadern de treball, i és allí on haurà de respondre de forma escrita.

• AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

En finalitzar cadascun dels blocs de contingut es presenta un text informatiu que reuneix o resumeix els aspectes més rellevants de les unitats desenvolupades. Sobre aquest text l'alumne ha de respondre per a avaluar les seues competències adquirides. Les competències són les següents:

- Competència en comunicació lingüística: vocabulari i comprensió lectora. (CCL)

- Competència matemàtica, ciència i tecnologia. (CMCT)

- Competència social i ciutadana. (CSC)

- Autonomia i iniciativa personal (Empreniment). (CAIP)

- Tractament de la informació i competència digital. (CD)

- Competència per aprendre a aprendre. (CAA)

L'alumne haurà de respondre a aquestes tasques avaluatives en el seu quadern d'activitats.

3. ESTRUCTURA DIDÀCTICA DEL QUADERN D'ACTIVITATS DE L'ALUMNE

El quadern d'activitats de l'alumne és el recurs didàctic complementari al llibre de text. En ell es realitzaran les activitats gràfiques relatives a l'aprenentatge dels continguts ètics desenvolupats en cadascuna de les unitats del llibre.

L'estructura del quadern d'activitats de l'alumne és la següent:

COMPROVA LA TEUA INFORMACIÓ I CONEIXEMENT

S'inclouen preguntes relatives als continguts que s'han desenvolupat i après en la unitat corresponent del llibre de text. Les respostes dels alumnes han de considerar-se com a informació compresa i coneixement adquirit.

ESTRATÈGIES PER AL TEU DESENVOLUPAMENT PERSONAL

En aquest apartat es concreten les estratègies de desenvolupament personal que s'han proposat en l'apartat DESENVOLUPAMENT PERSONAL del llibre de text. Es pretén que l'alumne reflexione i pose per escrit les seues reflexions, experiències i les seues intencions ètiques en cadascun dels àmbits personals, socials o familiars.

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

Igual que en el llibre de text, en el quadern d'activitats de l'alumne, en finalitzar cadascun dels blocs de contingut s'inclou una pàgina per a desenvolupar les qüestions avaluatives proposades en el llibre.

4. TEMPORALITZACIÓ

Es desenvolupen 18 unitats de treball que han de distribuir-se al llarg del curs escolar. La planificació inicialment prevista és la següent:

Cada unitat haurà de treballar-se durant dues sessions, és a dir, s'estructura en dues setmanes amb dues sessions de 45 minuts, segons la normativa establida en l'ordenament legal. No obstant això, el professor haurà d'ajustar aquesta previsió a les característiques, peculiaritats o contingències que siguin necessàries en el seu grup d'alumne o organització horària, tenint en compte que el ritme de treball dels alumnes com a grup, i el grau de desenvolupament de les activitats d'ampliació que es proposen poden modificar la proposta de temporalització inicial.

1r TRIMESTRE	UNITATS
Setmana 1 Setmana 2	UNITAT 1. ÈTICA I MORAL
Setmana 3 Setmana 4	UNITAT 2. ELS VALORS
Setmana 5 Setmana 6	UNITAT 3. LES TEORIES ÈTIQUES
Setmana 7 Setmana 8	UNITAT 4. INTEL·LIGÈNCIA I VOLUNTAT
Setmana 9 Setmana 10	UNITAT 5. NORMES ÈTIQUES I MORALS
Semana 11 Semana 12	UNITAT 6. L'ÈTICA DE L'HEDONISME
2n TRIMESTRE	
Setmana 13 Setmana 14	UNITAT 7. LA LLIBERTAT
Setmana 15 Setmana 16	UNITAT 8. CONVIVÈNCIA, RESPECTE I MORALITAT
Setmana 17 Setmana 18	UNITAT 9. L'ÈTICA DE L'EUEMONISME
Setmana 19 Setmana 20	UNITAT 10. LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA
Setmana 21 Setmana 22	UNITAT 11. LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA. PRINCIPIS I VALORS ÈTICS

Setmana 23 Setmana 24	UNITAT 12. DRETS I LLIBERTATS PÚBLIQUES EN LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA
3r TRIMESTRE	
Setmana 25 Setmana 26	UNITAT 13. VALORS ÈTICS I CÍVICS
Setmana 27 Setmana 28	UNITAT 14. LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA
Setmana 29 Setmana 30	UNITAT 15. LA RESPONSABILITAT CIUTADANA
Setmana 31 Setmana 32	UNITAT 16. LA UNIÓ EUROPEA
Setmana 33 Setmana 34	UNITAT 17. LA UNIÓ EUROPEA I ELS SEUS ASSOLIMENTS
Setmana 35 Setmana 36	UNITAT 18. SOCIETAT, POLÍTICA, JUSTÍCIA I FELICITAT

5. LA METODOLOGIA DE TREBALL

Les activitats d'aprenentatge que es presenten en cada unitat didàctica presenten les següents característiques:

- **SABIES QUE...?**

Els alumnes llegiran el text, reflexionaran sobre ell i el professor propiciarà un debat grupal mitjançant la moderació del mateix i, fomentant la participació i elecció de portaveus, secretaris... perquè aprenguen a organitzar l'expressió de les seues idees respectant els torns de paraula, l'escolta activa i l'empatia d'adopció de perspectiva quan les opinions expressades pogueren ser diferents a les pròpies. La tolerància i la participació seran valors que han d'estar presents en aquesta activitat introductòria a la unitat de treball.

- **INFORMACIÓ I CONEIXEMENT**

Els alumnes realitzaran una lectura analítica i personal per a obtenir la major comprensió possible. La intervenció del professor en aquest apartat o component de la unitat ha de ser la d'aclariment de dubtes i suport a l'aprenentatge.

Les cites de personatges cèlebres (filòsofs, psicòlegs, científics...) poden ser objecte d'ampliació que reforce alguns aspectes dels continguts d'aprenentatge. En funció del ritme de treball en la sessió de classe, el professor podrà optar per aprofundir més en el personatge o en la pròpia cita o missatge.

- **EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU**

Es formaran equips de treball constituïts per 4 o 5 alumnes la composició dels quals puga ser heterogènia, en funció de variables com habilitats, capacitats... de tal manera que treballant cooperativament tots puguin beneficiar-se de l'aprenentatge "intervingut pel parell", és a dir, la tutorització, suport o modelatge del company que ajuda. El resultat final, és el benefici grupal en tots els aspectes: habilitats socials, habilitats comunicatives, responsabilitat, cooperació...

- **ESTRATÈGIES PER AL DESENVOLUPAMENT PERSONAL**

En aquest apartat de la unitat es pretén que cada alumne personalitze estratègies, procediments, pautes, orientacions i altres recursos dirigits a la millora de les seues competències específiques en el contingut que es desenvolupa, per exemple, millorar la seua intel·ligència emocional, la seua capacitat per a previndre i resoldre conflictes, la seua responsabilitat com a membre d'un grup social, la seua ansietat davant situacions problemàtiques, la seua actuació ètica davant l'assetjament escolar i ciberbullying, etc.

Aquestes estratègies no haurien de quedar solament en el plànol gràfic de lectura i/o escriptura, sinó que hauria d'emprar-se una metodologia vivencial, a través de rol play, simulacions o reflexions verbalitzades i compartides amb altres companys per a valorar l'eficàcia i l'efecte benèfic (desenvolupament de comportament ètics i emocionalment intel·ligents) que cada estratègia o pauta li aporta a cada alumne en situacions concretes de la seua vida personal, familiar i social.

6. ELS CRITERIS D'AVALUACIÓ I ELS ESTÀNDARDS D'APRENTATGE AVALUABLES

Els criteris d'avaluació són els elements que es programen per a determinar si els alumnes aconsegueixen o no l'aprenentatge que està implícit en la seua pròpia redacció. Funcionen com a objectius molt concrets i operatius que ajuden el professor a centrar la seua avaluació. Els estàndards d'aprenentatge complementen als criteris d'avaluació a través de les descripcions dels assoliments d'aprenentatge, i constitueixen referents comuns que els estudiants han d'aconseguir en l'assignatura, és a dir, el que els alumnes han de saber, comprendre i saber fer.

Aquests estàndards d'aprenentatge, en realitat són els propis criteris d'avaluació però molt més detallats i concrets. Un mateix criteri d'avaluació es concreta descriptivament en diversos estàndards d'aprenentatge, i aquests determinen el grau d'èxit aconseguit per l'alumne.

En aquest segon curs de l'ESO es desenvolupen els següents criteris d'avaluació i estàndards d'aprenentatge avaluable:

BLOC 1: LA REFLEXIÓ ÈTICA

CONTINGUTS

- La dimensió moral de l'ésser humà.
- Llibertat com a fonament de la moral.
- Racionalitat comunicativa i racionalitat instrumental com a criteris de decisió i de valoració de l'acció humana.
- Distinció entre Ètica i Moral.
- El llenguatge de la moral.
- Distinció entre judicis de fet i judicis de valor.
- Especificitat dels valors morals.
- Historicitat i universalitat dels valors: intents de superar el relativisme moral.
- Drets i jerarquia de valors.
- L'enjudiciament de l'acció moral: judicis morals.
- Justificació de l'acció moral: normes morals.
- Etapes en el desenvolupament de la consciència moral (Piaget-Kohlberg).
- Distinció entre normes i principis.
- Normes morals com a expressió de drets i valors.
- Estratègies de comprensió oral: activació de coneixements previs, manteniment de l'atenció, selecció de la informació; memorització i retenció de la informació.
- Tipus de text.
- Planificació de textos orals.
- Prosòdia. Ús intencional de l'entonació i les pauses.
- Normes gramaticals.
- Propietats textuais de la situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Estratègies de comprensió lectora: abans, durant i després de la lectura.
- Tipus de text.

- Estratègies d'expressió escrita: planificació, escriptura, revisió i reescriptura.
- Formats de presentació.
- Aplicació de les normes ortogràfiques i gramaticals (signes de puntuació, concordança entre els elements de l'oració, ús de connectors oracionals, etc.).
- Propietats textuais en situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.

CRITERIS D'AVALUACIÓ/COMPETÈNCIES

- BL1.1. Classificar accions de la seua vida quotidiana i de l'àmbit públic distingint aquelles que té un caràcter moral i explicar els valors ètics que recolzen les seues decisions amb la finalitat de diferenciar els conceptes d'ètica i moral.
CSC
- BL1.2. Classificar diferents judicis diferenciant aquells que són descriptius dels valoratius assenyalant entre aquests últims els que són morals amb la finalitat de reconèixer la seua especificitat.
CSC
- BL1.3. Evidenciar la importància de respectar les diferents opcions valoratives existents dins del marc dels drets de tots realitzant tasques o projectes individuals o col·lectius.
CSC, SIEE
- BL1.4. Resoldre dilemes morals justificant l'opció triada, classificar-la en funció de les etapes del desenvolupament moral (Kolhberg) i determinar si la seua decisió respon a normes convencionals i principis ètics.
CSC, CAA
- BL1.5. Descriure les principals idees de les diferents teories ètiques i comparar-les partint de la distinció entre ètiques teleològiques i procedimentals.
CSC, CAA
- BL1.6. Interpretar textos orals del nivell educatiu procedents de fonts diverses utilitzant les estratègies de comprensió oral per a obtindre informació i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut i expressar oralment textos prèviament planificats amb una pronunciació clara, aplicant les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu i ajustats a les propietats textuais de cada tipus i situació comunicativa per a transmetre de forma organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
CCLI, CAA
- BL1.7. Llegir textos de formats diversos i presentats en suport paper i digital, utilitzant les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu i escriure textos de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant els seus aspectes formals, aplicant les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu i ajustats a les propietats textuais de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de forma organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
CCLI, CAA

BLOC 2: LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA

CONTINGUTS

- Ètica, Moral i Política.
- Justícia en l'eticitat: la justícia com a virtut.
- El punt de vista moral: justícia i drets dels altres.
- Justícia i Política: Democràcia i la inclusió de l'altre.
- Dret, facticitat i validesa de la Justícia.
- El caràcter artificial de la realitat humana (physis/nomos); caràcter convencional del dret.
- Origen i validesa del Dret.
- Teories del dret: iusnaturalisme, convencionalisme, positivisme jurídic.
- El problema de la fonamentació de les normes jurídiques: Legalitat i Legitimitat.
- De la polis a l'Estat Modern.
- L'ésser humà com zoon politikon. (Aristòtil)
- Individualisme modern: problemes de legitimació del poder polític.
- Estratègies de recerca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesis de la informació.
- Procediments de presentació de continguts. Procediments de cita i paràfrasis.
- Bibliografia i webgrafia.
- Eines digitals de cerca i visualització. Recerca en banc de sons, pàgines web especialitzades, diccionaris i enciclopèdies online, bases de dades especialitzades.
- Emmagatzematge de la informació digital.
- Valoració dels aspectes positius de les TIC per a la cerca i contrast d'informació.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleces i febleses.
- Autorregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació.
- Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVUACIÓ/COMPETÈNCIES

- BL2.1. Debatre sobre una proposta de llei que poguera tindre vigència a l'entorn del centre evidenciant el vincle entre Ètica, Política i Justícia tal com en el seu moment ho va establir Aristòtil.
CSC, CCLI
- BL2.2. Aportar evidències sobre l'origen convencional del dret i la diferència entre legalitat i legitimitat a través d'exemples literaris, audiovisuals, o a través de la creació d'històries en la qual el punt de partida siga la d'un grup de persones en una situació absent de normes.
CSC, SIEE
- BL2.3. Reconèixer les característiques essencials de la política d'Aristòtil recreant situacions socials en les quals coexistisca el bé comú, la justícia i la felicitat dels seus ciutadans, i comparar-les amb situacions de la societat actual caracteritzades per l'individualisme i la pluralitat de concepcions del bé.
CSC

- BL2.4. Analitzar situacions de la vida real en les quals l'absència d'implicació i participació de la ciutadania ha generat discriminació o pèrdua de drets legítims que tota democràcia ha de protegir.
CSC
- BL2.5. Identificar a través de notícies, situacions reals o estudi de casos la vulneració dels drets legítims de les minories (ètniques, religioses, sexuals, etc.) realitzant tasques o projectes individuals o col·lectius que promoguen la seua defensa.
CSC, SIEE
- BL2.6. Buscar i seleccionar informació en diverses fonts de forma contrastada, registrant-la de forma acurada o emmagatzemant-la digitalment i organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesis o presentació dels continguts; per a ampliar els seus coneixements i elaborar textos de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional i del nivell educatiu, citant adequadament la seua procedència.
CCLI, CAA, CD
- BL2.7. Realitzar de forma eficaç tasques o projectes, tindre iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleeses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el seu desenvolupament i actuar amb flexibilitat cercant solucions alternatives.
SIEE

COMPETÈNCIES DEL CURRÍCULUM

CCLI: competència comunicació lingüística.

CMCT: competència matemàtica i competències bàsiques en ciència i tecnologia.

CD: competència digital.

CAA: competència aprendre a aprendre.

CSC: competències socials i cíviques.

SIEE: sentit d'iniciativa i esperit emprenedor.

CEC: consciència i expressions culturals.

7. SUGGERIMENTS DIDÀCTICS PER ALS TEXTOS D'INTRODUCCIÓ A LA UNITAT

Cada unitat de treball s'inicia amb un text en l'apartat **SABIES QUE...?** que pretén ser una motivació al desenvolupament dels continguts, informació i coneixements que l'alumne ha d'adquirir. Després de la lectura individual del text el professor pot proposar una dinàmica grupal en la qual s'establisca un debat entorn del contingut expressat en el document introductori. Per a facilitar aquest debat es proposen qüestions i/o preguntes que poden ajudar a animar la intervenció dels alumnes expressant les seues idees i coneixements sobre el text llegit.

Per a cadascuna de les unitats, les propostes són les següents:

UNITAT 1: ÈTICA I MORAL

SABIES QUE...?

PER A QUÈ SERVEIX REALMENT L'ÈTICA?

La filòsofa Adela Cortina ha sigut guardonada amb el Premi Nacional d'Assaig 2014 que concedeix el Ministeri d'Educació, Cultura i Esport per la seua obra *Per a què serveix realment l'ètica?* El jurat, ha destacat que aquest assaig "encerta a aplicar el rigor de la filosofia als interrogants de la vida actual". Adela Cortina és catedràtica d'Ètica i Filosofia Jurídica, Moral i Política de la Universitat de València, membre de la Reial Acadèmia de Ciències Morals i Polítiques. En aquesta obra i en moltes altres sobre moral i ètica, l'autora presenta les propostes per a la solució als greus problemes del món d'avui. En l'actual situació social de crisi hem de corresponsabilitzar-nos tots, que ja no cal esperar solucions de l'Estat de benestar, que hem de buscar, entre tots, la societat del benestar i de la justícia.

L'autora afirma que educar en la ciutadania per al segle XXI és formar ciutadans ben informats, amb bons coneixements, tant en quantitat com en qualitat. En gran manera, afig, educar persones amb cor, amb un profund sentit de la justícia.

La professora aborda temes relatius a la discriminació de la dona, la guerra, l'ecologia i la genètica. Què és moral i què no. Què es pot permetre que succeísca i què ha de ser inadmissible. Què és obligatori atendre. Què resulta a cada moment ètic fer. I què no. Què és el que no es pot permetre que continue succeint. Fins a quan la crisi pot justificar oprimir els més necessitats des d'un punt de vista ètic. És açò, moralment ètic? Es pot jutjar la crisi, parlar tan sols dels efectes econòmics i ignorar els danys socials? Doncs també empreses i institucions, com els individus, per acció o omissió, tenim una responsabilitat social. Adela Cortina ens dóna la resposta a moltes preguntes precisament en el llibre que acaba de ser premiat. Fa falta una reflexió social sobre quins valors valen la pena i quins, no. Una vegada optem per uns valors, cal defensar-los en la pràctica, aprendre'ls per l'educació i visualitzar-los amb l'exemplaritat, per a arribar a ser veritablement una societat justa.

<http://www.levante-emv.com/opinion/2014/10/27/etica-justos/1179971.html>
(Adaptació)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Què és l'ètica?
2. Quins greus problemes té el món actualment?
3. En què consisteix ser un bon ciutadà?
4. Quin significat té l'expressió: "persones amb cor"?

5. Quins comportaments d'una persona són morals i quins poden ser immorals?
6. És ètic que la crisi oprimisca als qui menys recursos tenen? Què hauria de fer-se?
7. Qui són els responsables de la crisi?
8. Com seria una societat justa?

UNITAT 2: ELS VALORS

SABIES QUE...?

ÈTICA, EDUCACIÓ I CIUTADANIA

“La veritat és que els tres noms sonen bé i a més es complementen. L'ètica és imprescindible, educar sempre és important i ser bon ciutadà alguna cosa molt convenient per a tots. Açò d'inculcar als nostres joves valors tan fonamentals com la justícia i transmetre'ls l'idònia que és una bona conducta moral, la llibertat i responsabilitat, l'equitat, el respecte a l'opinió dels quals no pensen d'igual manera, en totes direccions és clar, que en cas contrari no val; la legitimitat democràtica, el respecte als drets humans, és molt necessari i obligat perquè quan siguen majors i maduren, tinguen una formació sòlida i d'acord amb els valors que una societat moderna i honesta demanda i exigeix. O siga que en les Escoles, Instituts, Col·legis i altres Centres d'Ensenyament Secundari aquestes assignatures s'aprenen o almenys s'intenta.

Però isquem al carrer. Obliguem els periòdics, sentim la ràdio, vegem les televisions, puf! El ciutadà del carrer, aqueix que diàriament contribueix amb el seu treball al manteniment de la societat, veu amb estupor que les assignatures impartides en moltes aules de la vida són unes altres i tenen un nom; “Ètica per la pasta” o millor “Educar per a aconseguir la pasta”.

Abans s'estudiava ètica i urbanitat, però aquests conceptes apresos així, tot sol, corresponen avui a plantejaments poc pràctics. Cal complementar els nostres joves amb valors més neutres. En conceptes per descomptat que importants però si pot ser que siguen més inodors i insípidos, no dic ja incolors perquè no se'm confonga.

Quan un valor per important que siga, no està fonamentat en la consciència de la persona, resulta ser com alguna cosa afegida, adquirida i tot l'afegit i adquirit si no s'interioritza i “es cus” a un convenciment personal profund en el fons no s'assumeix plenament i s'acaba desprenent més prompte o més tard. I això no s'aprén en les aules perquè entre altres coses no és el lloc. Això s'aprén per osmosi social en l'exemple dels altres.

Avui l'important és “la pasta” i res més que “la pasta”, després d'ella alguns, massa, van costant el que costant perquè per a molts és l'únic valor que tot ho compra i tot ho pot. Clar, després passa el que passa, el que està passant i el que potser estiga per passar, que tots els dies s'alça alguna estora. Que l'ansia de furtar és molt gran. I els nostres joves ixen de les classes d'ètica i troben dificultats existencials per a realitzar les pràctiques. L'educació en valors ètics és una assignatura per a ser practicada només eixir de les aules però també només entrar a casa, en l'empresa, o en les institucions públiques.

Fermín Gassol Peco (Fragment adaptat)

<http://eldiadiigital.es/not/132490/etica-educacion-y-ciudadania>

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Què és l'ètica?

2. Quins valors ètics coneixes? Enumera'ls.
3. Què és l'equitat?
4. Quins valors són molt importants per a tu?
5. Per què és important aprendre valors, practicar-los i respectar-los?

UNITAT 3: LES TEORIES ÈTIQUES

SABIES QUE...?

LA SOLIDARITAT BEN ENTESA

La paraula 'solidaritat' està present en els mitjans de comunicació, en el carrer, en els comerços, en qualsevol racó i lloc de la nostra vida quotidiana. La solidaritat sorgeix entre un grup de persones que senten cert impuls o obligació de prestar ajuda a altres membres del conjunt. És un valor que socialment ha vingut a substituir a uns altres, com la caritat o la beneficència, per la càrrega de paternalisme o la relació jeràrquica que aquests últims estableixen entre qui dona i qui rep. La solidaritat està vinculada a conductes ètiques i a un sentiment de responsabilitat molt lloable.

Existeix una solidaritat que té un caràcter individual, protagonitzada per persones que, de manera voluntària, presten ajuda a una altra persona per a resoldre un problema concret. És el cas de les donacions de roba, aliments o almoines, i de la solidaritat entre familiars que tant ha augmentat amb la crisi. Ajuden i tenen un gran valor, evidentment, però únicament resolten el problema del moment; no comporten un canvi de caràcter estructural de la realitat perquè no identifiquen les raons que l'han produït ni tenen voluntat de modificar-la. Serveixen, sobretot, per a solucionar una qüestió puntual i, sovint, per a tranquil·litzar la pròpia consciència.

També existeix una solidaritat col·lectiva o comunitària que sorgeix de la proximitat relacional amb altres persones, o del coneixement de les seues problemàtiques, i que l'exerceix una part de la població cap al col·lectiu que pateix la situació de dificultat. Conté un element de crítica i rebuig que desemboca en una voluntat de transformació social, motor de l'organització de grups que lluiten contra situacions que desitgen canviar i evitar que es repetisquen. Aquest és el cas de les plataformes reivindicatives, mobilitzacions ciutadanes o entitats sense ànim de lucre que lluiten contra la injustícia i a favor de les persones més vulnerables, i les actuacions de les quals aconseguixen modificar certes coses.

No obstant això, la solidaritat per excel·lència és la pública, en la qual tota la població, començant pels poders públics, se sent corresponsable de garantir els drets de la ciutadania i construir una societat més justa i equitativa. Aquesta solidaritat és la pròpia de les societats democràtiques, participatives i redistributives, en les quals l'Estat assumeix la seua responsabilitat com a garant dels drets de les persones i gestiona els interessos col·lectius en honor del bé comú.

Pagar impostos és la màxima expressió de la solidaritat amb el conjunt de la societat; és el resultat de pensar que els recursos de tots han de ser compartits per tots i que, solament si aqueixa solidaritat existeix, aconseguirem cristal·litzar l'Estat de benestar com a proveïdor d'uns serveis universals capaços de garantir els mínims vitals a tota la població. És una obligació ètica i establida per llei.

Teresa Crespo

Presidenta de Entitats Catalans d'Acció Social (ECAS)

<http://www.elperiodico.com/es/noticias/opinion/solidaridad-bien-entendida-3798783>

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Quines conductes són pròpies d'una persona solidària?
2. Et consideres una persona solidària? Per què? Amb qui? En quins temes o aspectes?
3. En què consisteix la solidaritat pública o institucional?
4. Per què s'han de pagar impostos de forma equitativa?
5. Quin és la teua opinió sobre les persones o societats que no paguen impostos?

UNITAT 4: INTEL·LIGÈNCIA I VOLUNTAT

SABIES QUE...?

ANDROIDES INTEL·LIGENTS

El congrés més important i famós del món sobre la robòtica s'anomena Humanoids. La seua última edició de 2014 s'ha celebrat a Madrid, en el qual han participat científics i empresaris de nombrosos països del món per a presentar els robots més avançats que han sigut desenvolupats durant aquests últims anys. Edicions anteriors d'aquest congrés s'han celebrat en Osaka i a Atlanta.

El lema d'aquest últim congrés celebrat en la capital d'Espanya ha sigut "Els humans i els robots, cara a cara". La Universitat Carlos III de Madrid ha presentat TEO (Task Environment Operator), construït amb materials d'alumini i fibra de carboni. També han presentat a HOAP-3, un xicotet humanoide d'uns 60 centímetres d'altura i 8 quilos de pes.

El propòsit de la robòtica és ajudar a fer més pràctica i fàcil la vida de les persones, especialment aquelles que poden tindre una major dependència o dificultats com és el cas d'ancians o dels qui tenen alguna limitació sensorial. Els robots humanoides poden ser capaços de realitzar tasques rutinàries de la vida quotidiana com activitats de neteja, manipulació d'objectes, cuina, etc., que una persona amb discapacitat no podria realitzar, no obstant això, encara han de perfeccionar les seues habilitats de moviment i desplaçament. Amb açò es pretén millorar la qualitat de vida d'aquestes persones.

Un altre robot presentat en aquest congrés ha sigut FACE, un robot androide que pot interactuar amb les persones després d'haver captat les característiques de les persones que estan situades en el seu entorn, com els gestos, les postures corporals, l'expressió facial, la veu i fins i tot el propi nom. Amb aquests paràmetres el robot tracta d'emular el comportament humà.

Altres robots que s'han presentat han sigut NAO per a ser utilitzat pels xiquets. El robot iCUB presenta les característiques expressives emocionals pròpies de l'empipament o de l'alegria, ja que és capaç d'"arrugar el nas" (gest característic de l'empipament) i de somriure (gest característic de l'alegria), emprant per a això una combinació de llums i un cap amb cara infantil.

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Creus que en el futur els robots substituiran moltes de les funcions de l'ésser humà? En quines àrees?
2. Compara el funcionament del cervell humà amb el programari d'un robot. Quines semblances i diferències existeixen?
3. Quines senyals en la cara expressa una persona? Quins gestos s'empren per a transmetre estats d'ànim?

4. Poden els robots funcionar com a “ajudants” per a les persones? Com?
5. Saps qui va ser Isaac Asimov? Consulta en Internet la vida i obra d'aquest autor de novel·les de robots.

UNITAT 5: NORMES ÈTIQUES I MORALS

SABIES QUE...?

L'ÀREA CEREBRAL DEL MAL

Un neuròleg alemany afirma que va trobar l'àrea del cervell on naix el mal. El doctor Gerhard Roth assegura que la 'taca del mal' es troba en el lòbul central del cervell i es veu com una massa fosca en els escàners. Segons les seues paraules, va descobrir aquesta taca investigant cervells de criminals violents per a un estudi finançat pel Govern alemany.

Durant la recerca, a assassins i violadors els mostraven pel·lícules curtes amb escenes brutals i mesuraven les ones que emanaven dels seus cervells en veure-les. “Sempre que hi havia escenes brutals, alguns subjectes no mostraven cap emoció. En les àrees del cervell on es crea la compassió i la tristesa, no passava res”, comenta Roth. No obstant això, en els escàners dels cervells de la mateixes persones es veia una taca fosca en la part frontal, la qual cosa fa suposar que alguns criminals tenen una “predisposició genètica” a la violència. Així mateix, el doctor comenta que hi ha casos en els quals algú comet crims com a resultat d'un tumor en aquesta àrea del cervell i quan els extrauen el tumor, aquestes persones tornen a la seua forma de vida habitual i no infringeixen la llei mai més.

El doctor Roth afegir que el comportament antisocial és fàcil de detectar des d'una edat primerenca. Els joves delinqüents poden ser producte de tres orígens diferents. La primera classe és “psicològicament sana”. Aquestes persones s'eduquen en un ambient on delinquir està considerat normal, i posteriorment les activitats delictives es perceben com a comunes.

La segona es compon de criminals mentalment pertorbats que miren el món com una amenaça.

El tercer grup són psicòpates purs, com, per exemple, tirans tipus Hitler. Però per descomptat que no tot depèn dels gens, i molta gent és espantada cap al crim per les circumstàncies en les quals viu o es desenvolupa, conclou l'especialista.

<http://actualidad.rt.com/ciencias/view/85858-neurologo-aleman-roth-cerebro-criminales>

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Quines tasques professionals realitza un neuròleg?
2. Creus que el comportament violent d'una persona es pot modificar? Com?
3. En què consisteix el comportament antisocial?
4. Què és una persona psicòpata?
5. Et deixaries influir per la pressió d'un grup d'amics o companys per a realitzar algun acte antisocial? Per què? Com?

UNITAT 6: L'ÈTICA DE L'HEDONISME

SABIES QUE...?

ELS LÍMITS DE LA FELICITAT

Encara que la felicitat ha preocupat sempre a la humanitat, l'estudi científic d'aquesta és relativament recent. En els últims anys, els progressos en neurologia i psicologia ens han permès conèixer millor què és el que realment ens fa felices i, a causa d'això, s'han multiplicat les teories sobre el benestar. En l'estudi de la felicitat han sigut especialment rellevants els avanços assolits per la psicologia positiva, una disciplina acadèmica relativament recent que estudia les bases del benestar psicològic i de la felicitat. La felicitat és alguna cosa que s'ha de conrear dia a dia, no una meta absoluta.

En els llibres i reportatges d'autoajuda tot sembla meravellós: la felicitat està a l'abast de tots, és fàcil arribar a ella i si eres infeliç és només perquè no has treballat per a no ser-ho. Això també és un article d'autoajuda, però és realista. I la realitat és que el nostre estat d'ànim és alguna cosa complexa i no està sota el nostre control.

Encara que la felicitat és limitada, cada vegada sabem millor quines coses concretes ens fan felices, i si aconseguim donar-li a aquestes la importància que tenen, el nostre benestar millorarà notablement.

Prop del 40% de la nostra felicitat resideix en els gens. Naixem amb un temperament que ens fa més propensos a veure el got mig ple o mig buit. Quan passa alguna cosa bé, som feliços un temps, però depèn de les nostres expectatives aquest estat emocional positiu dura més o menys. Això és el que es coneix com a "adaptació hedonista", i a saber regular-la resideix una de les claus de la felicitat.

Lamentablement, ens acostumem molt ràpid a la felicitat. Però, al mateix temps, l'adaptació hedonista ens permet superar les circumstàncies negatives de la vida, la qual cosa explica per què els que han patit una desgràcia catastròfica s'adapten tard o d'hora de nou a les exigències de la vida diària. Es tracta, per tant, d'un avantatge en aqueixos casos, però també d'un desavantatge en el cas que siguem tremendament feliços doncs vol dir, bàsicament, que l'emoció durarà poc si no som capaces de cuidar-la. Per al nostre cervell és més important la supervivència que la felicitat, per la qual cosa, quan sorgeix un problema, oblidem els bons moments per a resoldre el que ens està preocupant. Això és positiu en termes evolutius, però no per al nostre benestar. Per això hem de preocupar-nos diàriament per centrar-nos en allò que ens fa feliços, en cas contrari el nostre cervell es preocuparà per allò negatiu. La recerca demostra que podem ampliar el nostre gaudi de moments especials senzillament pensant més en ells, abans, durant i després que ocorreguen.

*http://www.elconfidencial.com/alma-corazon-vida/2014-05-26/cinco-habitos-del-dia-a-dia-que-debes-practicar-si-quieres-ser-feliz_134726/
(Adaptació)*

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. En què consisteix el benestar?
2. Quina finalitat tenen els llibres d' "Autoajuda"? Creus que poden ser útils? Per què?
3. És genètica la felicitat?
4. Com influeixen les emocions en la felicitat?
5. Què és el més important per al nostre cervell: la felicitat o adaptar-se a les circumstàncies?

UNITAT 7: LA LLIBERTAT

SABIES QUE...?

TREVA PER ALS GRAFITIS

L'Ajuntament de Barcelona i els artistes cerquen fórmules per a permetre nous murals. Nombrosos col·lectius de grafiters porten anys tractant de trobar acords amb les autoritats per a les seues obres, com a lliure expressió artística, no siguen considerades com a actes vandàlics. Han hagut iniciatives en les quals s'ha permés els artistes expressar el seu art anònim en determinats llocs de la ciutat, en concret en el parc de "Les Aigües" de Barcelona. En una recent trobada grafiters i responsables i tècnics municipals van dedicar un dia a revisar la normativa i a analitzar l'anomenat Transversal del districte de Sant Martí —convertit en un laboratori d'art urbà, així com iniciatives d'altres ciutats, debatir i pensar fórmules i criteris que permeten que els artistes tornen a disposar de murals a Barcelona.

El director de l'Institut Municipal del Paisatge Urbà recorda que existeix cert consens en què el tag —les signatures— són vandalisme però que per a la resta d'expressions cal cercar fórmules que els donen eixides: siguen murs completament lliures, tolerats; fruit del pacte entre artistes i, per exemple, el propietari d'un solar en obres; o espais autoritzats pel propi ajuntament. Els artistes van reivindicar un espai segur per a pintar, aprendre i compartir. No obstant això, arribar a un acord és difícil perquè el grafit no es pot domesticar, cal donar-li espai perquè convisca en la ciutat, però sempre hi haurà qui vaja per lliure i no complisca les normes o acords dels llocs sobre el que expressar el nostre art.

L'Ajuntament gasta cada any dos milions d'euros a netejar quasi mig milió de metres quadrats de pintades. No obstant això, una mostra que alguna cosa es mou està en què grans equipaments públics estan cridant a artistes perquè pinten les seues façanes.

Aquests dies pintaran els murs de la biblioteca Mercè Rodoreda el portugués Joao Ximple i l'artista local Roc Blackblock, l'autor del mural de Ca Vies. Aquest últim aplaudeix l'aposta pel "muralisme contemporani".

*http://ccaa.elpais.com/ccaa/2014/10/26/catalunya/1414348812_811177.html
(Adaptació)*

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Creus que s'hauria de permetre els grafitis en les ciutats? Per què?
2. És un art el grafit? On haurien de realitzar-se?
3. Embruten o decoren els grafitis?
4. Què significa l'expressió: "Al grafit no se li pot domesticar"?
5. Ha de pagar l'Ajuntament les despeses de netejar una ciutat de grafit? Per què?
6. Què és el "muralisme contemporani"?

UNITAT 8: CONVIVÈNCIA, RESPECTE I MORALITAT

SABIES QUE...?

OBSERVATORI ESTATAL DE LA CONVIVÈNCIA ESCOLAR

L'Observatori Estatal de la Convivència Escolar es crea l'any 2007 com a òrgan col·legiat de l'Administració General de l'Estat. El seu objectiu és contribuir a la construcció activa d'un ambient de convivència escolar adequat. Té la missió, entre unes altres, de recaptar quanta informació obre en poder de les institucions, públiques i privades, que estan implicades en la millora del clima escolar en els centres educatius per a analitzar situacions, fer diagnòstics i proposar mesures que afavorisquen la convivència escolar.

Està presidit pel ministre d'Educació i formen part d'ell el Ministeri de Defensa, el Ministeri d'Interior, l'Institut de la Joventut, la delegació del Govern per al Pla Nacional sobre Drogues, els Defensors del Poble estatal i autonòmics, les Comunitats Autònomes, la FEMP, els sindicats docents, els pares i mares i els propis alumnes.

L'Observatori disposa d'un instrument, que pot permetre als centres escolars obtenir l'autodiagnòstic de la convivència. Perquè aquest autodiagnòstic siga fiable i útil, és necessari que responguen la major part de l'alumnat i del professorat dels nivells que el centre haja decidit avaluar: Educació Secundària Obligatoria i/o Educació Secundària no Obligatoria. Quan s'utilitze aquesta aplicació per a avaluar l'Educació Secundària Obligatoria, els seus resultats poden comparar-se amb els obtinguts en l'Estudi Estatal de la Convivència, dut a terme en aquest nivell educatiu. Quan s'utilitze aquesta aplicació per a avaluar cursos d'altres nivells d'educació secundària no obligatòria (Batxillerat, Cicles Formatius de Grau Mitjà i Cicles Formatius de Grau Superior) el diagnòstic inclourà només les dades del centre.

La utilització d'aquesta aplicació en diferents moments permet comparar l'autodiagnòstic de la convivència en aquestes situacions per a conèixer així l'evolució de la convivència en el centre.

*www.mecd.gob.es/ministerio-mecd
(Adaptació)*

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Què és un Observatori de Convivència?
2. Quines funcions o finalitats té un Observatori per a la Convivència?
3. Cerca en Internet l'existència d'Observatoris per a la Convivència en altres països o formant part d'altres entitats.
4. Què faries en cas de ser víctima d'assetjament o maltractament per part d'altres companys?
5. Què faries en cas de ser observador de situacions d'assetjament?

UNITAT 9: L'ÈTICA DE L'EUDEMONISME

SABIES QUE...?

HEDONISME VERSUS EUDEMONISME

Un estudi realitzat per psicòlegs, neuròlegs i psiquiatres nord-americans mostra que el cos distingeix els diferents tipus de felicitat a partir de la reacció cel·lular. Així, una sensació de benestar motivada per un objectiu noble produeix reaccions corporals beneficioses per a la salut, mentre que sensacions d'autosatisfacció, com l'hedonisme, poden provocar efectes negatius en el cos.

Steven Cole, professor de Medicina de la Universitat de Los Angeles i coautor de l'estudi, ha examinat en recerques anteriors la relació entre el genoma humà i els factors negatius de la vida, com l'estrés, la misèria o la por. Per a aquesta nova recerca, ell i el seu equip s'han enfocat en l'impacte que genera la sensació de benestar en l'expressió gènica.

L'expressió gènica és un procés a nivell cel·lular en el qual certs organismes cel·lulars transformen la informació codificada pels àcids nucleics per a convertir-la en proteïnes necessàries per a l'adequat desenvolupament i funcionament cel·lular. Així, mitjançant aquest procés, el contingut d'ADN de les cèl·lules s'expressa, és a dir, es transforma en nous elements; però no tots els gens s'expressen de la mateixa manera, doncs segons la funció de la cèl·lula dins d'un determinat teixit, els elements seran diferents.

Recerques anteriors havien mostrat que les cèl·lules immunes circulants van canviar sistemàticament després de passar pel procés d'expressió gènica, ja que els individus portadors havien passat per etapes d'estrés, amenaça o incertesa. Específicament, aquestes situacions van generar, d'una banda, un augment de l'expressió gènica relacionada amb la inflamació de certs teixits, i, d'altra banda, una disminució en l'expressió gènica vinculada amb les reaccions antivirals. Aquesta nova recerca es va realitzar a partir d'una anàlisi de mostres de sang preses a 80 adults sans, els qui van ser avaluats a més des de les seues característiques psicològiques i conductuals. També, es va tindre en compte una classificació general, no solament fisiològica, de la noció de felicitat. Un tipus de felicitat es va vincular amb l'hedonisme, que enllaça tots els tipus de plaer individual; un altre tipus, es va relacionar amb l'eudaimonisme, una manera més integral i intersubjetiva de sentir l'experiència de felicitat.

La recerca, que va ser publicada en el portal científic Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America (PNAS), conclou que les persones que practiquen l'eudaimonia tendeixen a presentar un perfil gènic favorable, en comparació d'aquells que són hedonistes que mostren un perfil advers. El que aquest estudi ens diu és que fer el bé i sentir-se bé té efectes molt diferents en el genoma humà, a pesar que generen els mateixos nivells d'emocions positives.

http://sophimania.pe/index.php?option=com_content&view=article&id=20789:hedonisme-versus-eudaimonismo-les-celulas-del-cos-reaccionen-diferent-davant-diferents-tipus-de-felicitat&catid=127&Itemid=727

(Adaptació)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Què entens per benestar?
2. Creus que benestar és el mateix que felicitat? Guarden relació?
3. En què consisteix l'eudemonia?
4. Quines diferències trobes entre l'hedonisme i l'eudaimonisme?
5. Què s'entén per "desenvolupament personal o creixement personal"?

UNITAT 10: LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA

SABIES QUE...?

EL CONGRÉS I EL SENAT OBRIN LES SEUES PORTES AL PÚBLIC PER LA CONSTITUCIÓ

El Congrés i el Senat obrin les seues portes a la ciutadania la setmana vinent amb motiu del 36 aniversari de la Constitució, en un moment en el qual la creixent desafecció dels espanyols cap a la política podria repercutir en una nova baixada de visitants, el nombre de les quals ja es va reduir l'any passat. Les dues càmeres competiran a la recerca de públic perquè obriran les seues portes les mateixes dates –el 3 i el 4 de desembre–, uns dies abans de l'acte oficial de commemoració, el 6 de desembre.

En el Congrés, aquesta serà la desè vuitena edició d'unes jornades que s'organitzen des de 1997 i que permeten als ciutadans realitzar un recorregut per les estades més representatives del Palau de la Carrera de Sant Jerónimo i conèixer el patrimoni històric i artístic de la seu parlamentària.

Sense oblidar l'interés que sempre susciten els famosos impactes de bala del 23-F, alguns dels quals van desaparèixer amb les últimes obres, i el lloc en el qual es va produir una gran gotera al setembre de 2013, unes imatges que van donar la volta al món. A més, els més curiosos tenen enguany nous al·licients per a acostar-se fins al lloc: contemplar en persona l'Hemicicle en el qual Felipe VI va ser proclamat rei el passat 19 de juny o passejar pel Saló dels Passos Perduts, on es va vetlar el cos d'Adolfo Suárez, mort el març passat. Precisament per a recordar aqueixos moments més destacats de l'any es projectarà un vídeo en la Sala Constitucional.

Com mana la tradició, el president del Congrés, Jesús Posada, serà l'encarregat de donar la benvinguda als més matiners el pròxim dia 3, a partir de les 09.30 hores, des de la Porta dels Lleons, que, quan fosquege, lluirà una nova il·luminació amb bombetes led.

Els qui vulguen conèixer el Palau de la Carrera de Sant Jerónimo podran fer-ho des de dos quarts de deu del matí fins a les set de la vesprada, amb només presentar el DNI, el passaport o la targeta de residència, i per rigorós ordre d'arribada. L'acte oficial del Dia de la Constitució se celebrarà el mateix 6 de desembre, amb una recepció a la qual assistiran els presidents del Congrés i del Senat.

http://www.eldiario.es/politica/congreso-senado-puertas-ciudadania-constitucion_0_329667171.html
(Adaptació)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. En quin any es va aprovar l'actual Constitució Espanyola?
2. Què significa l'expressió: "la creixent desafecció dels espanyols cap a la política"?
3. Què és el patrimoni històric i artístic d'un país?
4. Quins fets van esdevenir en l'anomenat 23-F?
5. Què és el Congrés? Què és el Senat?

UNITAT 11: LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA. PRINCIPIS I VALORS ÈTICS

SABIES QUE...?

COM CONTROLA EL CONGRÉS AL GOVERN?

El Congrés dels Diputats té dues funcions, la legislativa, que consisteix a aprovar lleis, i la de control al Govern. Per a estar al dia de què fa el nostre Parlament convé tindre clars tots els conceptes. En què fan els diputats? ens centrem, al principi, en la funció de control: compareixences, interpel·lacions, etc.

En la web del Congrés podem veure les iniciatives que es tramiten en cada legislatura. La funció de control és solament un dels apartats, però tal vegada el més cridaner. La sessió de control al Govern dels dimecres genera moltíssima informació, així com determinades comissions, però no són les úniques formes de controlar els nostres governants.

Els principals instruments de control són:

Pregunta oral en ple: són les preguntes que formulen els diputats en els plens dels dimecres. Han de presentar-les, per escrit i de forma escarida, a la Taula del Congrés, que l'admet si s'ajusta al títol IX del reglament. La Taula, d'acord amb la Junta de Portaveus, assenjala quantes preguntes entren en l'ordre del dia i quantes corresponen a cada Grup Parlamentari. Una vegada se celebra la sessió de control, els diputats van preguntant, el membre corresponent del Govern respon, i tenen dret a una rèplica cadascun.

Pregunta oral en Comissió: aquestes preguntes es contesten en les comissions del Congrés, que solen celebrar-se els dimarts, dimecres i dijous. En aquest cas, el ministre/a corresponent, els Secretaris d'Estat o els Sotssecretaris poden contestar les preguntes dels grups parlamentaris. Es presenten a la Taula com les preguntes orals.

Pregunta al Govern amb resposta escrita: aquest tipus de pregunta existeix per a agilitar el treball del Parlament.

Els diputats demanen explicacions per escrit al Govern sobre tot tipus de matèries. El Govern té 20 dies per a contestar després que s'hagen publicat en el Butlletí Oficial de les Corts Generals. La Taula pot prorrogar el termini de resposta fins a 20 dies més.

Interpel·lació urgent: també és una demanda d'explicació o informació al Govern per part dels diputats. Es formulen després de la ronda de preguntes orals en el ple dels dimecres. Tracten sobre qüestions de política general en temes d'actualitat. Si no dona temps a tractar-les solen posposar-se al ple següent.

Compareixença: consisteix que un membre del Govern, autoritats o funcionaris públics acudeixen davant el Ple o una Comissió per a informar en profunditat sobre un tema.

<http://blog.quehacenlosdiputados.net/lo-que-hay-que-saber-de-la-funcion-de-control-al-gobierno-en-el-congreso/>

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Què és la funció legislativa?
2. Què és una iniciativa parlamentària?
3. Què és un Grup Parlamentari?
4. Creus que els Diputats gaudeixen de privilegis? Per què?
5. Quines idees, propostes o iniciatives li proposaries a un diputat perquè les exposara en el Congrés?

UNITAT 12: DRETS I LLIBERTATS PÚBLIQUES EN LA CONSTITUCIÓ ESPANYOLA

SABIES QUE...?

MILERS DE PERSONES PROTESTEN CONTRA LA LLEI MORDASSA EN DIVERSES CIUTATS

La nova Llei de Seguretat Ciutadana aprovada pel Congrés dels Diputats sol amb els vots del PP ha collit crítiques no solament dels partits de l'oposició, sinó també de les diferents organitzacions i plataformes de defensa dels drets humans i ecologistes. Aquestes són algunes de les accions tipificades com a delictes en la 'Llei mordassa', amb multes que van des dels 100€ fins als 600.000€.

Accions considerades lleus penalitzades amb multes d'entre 100€ i 600€:

- Negar-se a identificar-se.
- Ocupar un immoble sense el consentiment del propietari.
- Insultar la policia durant una manifestació.
- Ocupar entitats bancàries.
- Ocupar la via pública per la venda ambulants (l'anomenat 'top manta').
- Consumir begudes alcohòliques en el carrer.
- Escalar edificis.

En resposta a aquesta llei, milers de persones s'han manifestat avui en diverses ciutats contra la Llei de protecció de la seguretat ciutadana, sobreenomenada 'Llei Mordassa' i aprovada en el Congrés amb l'únic suport del Partit Popular. Convocats per la Plataforma No Som Delicte i amb un ampli suport de diversos moviments socials de l'Estat, els manifestants demanen al Govern la retirada d'aquesta reforma.

Segons els convocants, aquesta llei "és un atac directe a drets fonamentals recollits en la nostra Constitució com la llibertat de reunió o llibertat d'expressió, restringint el seu lliure exercici amb l'aplicació de multes desproporcionades que van des dels 100 fins als 600.000 euros".

Sostenen que la seguretat ciutadana "no és un dels principals problemes que preocupa a la ciutadania segons reflecteixen les enquestes dels organismes públics", malgrat que el Govern insisteix que aquesta és una "demanda creixent per part de la ciutadania espanyola".

Recorden a més que "el projecte de Llei de Protecció de la Seguretat Ciutadana ve de la mà de la reforma del Codi Penal, dues mesures actualment en tràmit i l'aplicació del qual suposarà greus restriccions al dret de reunió i expressió a Espanya".

<http://www.elperiodico.com/es/noticias/politica/cosas-que-penaliza-ley-mordaza-3766931>

<http://www.elmundo.es/espana/2014/12/20/54953108268e3e592f8b456e.html>

(Adaptació)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. En què consisteix la llibertat d'expressió?
2. La llibertat d'expressió, ha de tindre límits? Quins?
3. Creus que l'anomenada "Llei mordassa" pot lesionar o vulnerar els drets i llibertats fundamentals establits en la Constitució? Per què?
4. Solidaritzar-se amb les persones desnonades en un acte de "llançament" del seu habitatge, creus que ha de ser tipificat com a delicte? Per què?
5. Quines emocions, sentiments o estats d'ànim estan presents en les persones que es manifesten o protesten?

UNITAT 13: VALORS ÈTICS I CÍVICS

SABIES QUE...?

L'EDUCACIÓ, EL MILLOR ANTÍDOT PER A LA CORRUPCIÓ?

Madrid, 8 nov (EFE).- En un moment en què els casos de corrupció afloren sense parar a Espanya, les reflexions sobre com evitar aqueixos comportaments semblen girar, com ocorre en altres ocasions, cap a l'educació, la millor eina per a inculcar des de l'edat primerenca valors com l'honradesa i l'esforç.

Professors, pares i psicopedagogs han manifestat que comparteixen la preocupació de tota la societat cap a la corrupció i que aposten per l'antídot de l'educació contra aqueixa xacra. És necessària més educació i menys corrupció. L'educació és la base per al canvi, el progrés i el desenvolupament. Els docents envien un missatge de la importància d'educar en valors com l'honradesa, la laboriositat, el respecte, la lleialtat i el servei desinteressat a la comunitat. Aquests són els valors sobre els quals se sustenta la convivència humana. La corrupció demostra falta de compromís democràtic i ètica cívica.

*http://www.elconfidencial.com/ultima-hora-en-vivo/2014-11-08/la-educacion-el-millor-antidoto-contra-la-corrupcion_413054/
(Adaptació)*

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. En què consisteix la corrupció?
2. Creus que l'educació seria útil per a evitar la corrupció? Per què?
3. Què és un antídot?
4. Quins valors són necessaris perquè no existisca la corrupció?
5. Què és el compromís democràtic?

CONTRA LA VIOLÈNCIA DE GÈNERE

L'Ajuntament d'Albal ha commemorat el Dia Internacional de l'Eliminació de la Violència Contra la Dona, amb un acte celebrat en la porta principal de l'edifici consistorial, en el qual han estat presents el membres de la corporació municipal, treballadors municipals i veïns de la localitat.

En aquest acte s'ha fet lectura d'un manifest on s'ha posat l'accent que totes les Administracions Públiques i la societat en general, han de participar en l'eradicació d'aquesta xacra social, ja que és fonamental la implicació de tots per a acabar amb qualsevol forma de violència contra les dones.

Així mateix s'ha fet una crida a la necessitat de generar debat social, reflexió i consciència cívica sobre les diferents manifestacions de la violència de gènere, afavorint el coneixement, la difusió i la prevenció de les principals causes que la provoquen.

S'ha manifestat la gran importància que té l'educació en les escoles i en les famílies per a la desaparició de la violència en la nostra societat, perquè l'educació és el pilar fonamental sobre el qual treballar. Els principis coeducadors de convivència i no discriminació, d'educació en valors humans, basats en el respecte i en la igualtat, són imprescindibles per a previndre la violència masclista i la no discriminació per raó de sexe.

*<http://www.elperiodicodeaqui.com/noticias/albal>
(Adaptació)*

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Què és el Consistori?
2. Què és un manifest?
3. Quines causes provoquen violència contra la dona?
4. Com es podria eradicar la xacra social de la violència contra la dona?
5. Què és la coeducació?

UNITAT 14: LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA

SABIES QUE...?

CIUTADANS CONNECTATS

Amb l'espai virtual Ciutadans Connectats, l'Escola de Participació Ciutadana de Burgos busca enfortir la comunicació tant amb les entitats ciutadanes com amb la ciutadania en general. I, sobretot, aquesta eina vol convertir-se en un instrument per a connectar els ciutadans en un doble sentit: entre ells, per a crear una comunitat en xarxa que treballi per una ciutat millor; i amb les noves tecnologies en un espai d'informació, debat i proposta.

La finalitat d'aquesta web és l'apoderament de l'Escola de Participació Ciutadana a través de la comunicació.

Per a això, es parteix de la idea de comunicació entesa no solament com la difusió del que és i realitza l'Escola de Participació perquè les entitats ciutadanes i els burgalesos es beneficien de les seues accions, sinó perquè aquestes s'integren activament, es fidelitzen i assumisquen el repte de treballar en xarxa, per a comunicar entre tots i de manera més efectiva el que fem i generar noves iniciatives.

Els objectius de Ciutadans Connectats són:

1. Millorar la difusió de la informació pròpia de l'Escola de Participació Ciutadana i donar més visibilitat a la IV fira.
2. Ser altaveu de l'actualitat de Participació Ciutadana a Burgos, amb un blog que va a arreplegar les notícies sobre el tema i que serà notícia en si mateix a través de concursos i altres accions que tindran com a objectiu donar major visibilitat a l'Escola de Participació Ciutadana, a les Associacions i fomentar la participació.
3. Participació directa i implicació dels ciutadans a través d'un fòrum en el qual debatre els temes proposats per l'Escola de Participació Ciutadana.
4. Promocionar l'ús de les Xarxes Socials de l'Escola de Participació Ciutadana i de les associacions i entitats en general per a fomentar el seu ús.

*<http://www.ciudadanosconectados.com/ciudadanos-conectados/>
(Adaptació)*

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Quina opinió et mereix la notícia expressada en el text?
2. Per què és important estar connectats socialment?
3. Creus que als ciutadans se'ls facilita la participació en la Comunitat? Com?
4. Què ha d'entendre per "treballar en xarxa"?

5. Com organitzaries una xarxa semblant per a col·laborar en algunes tasques comunes del teu centre escolar?

UNITAT 15: LA RESPONSABILITAT CIUTADANA

SABIES QUE...?

DRETS I DEURES

La convivència es basa que tots els ciutadans tenim una sèrie de drets, però també uns deures que tots hem de complir amb l'objectiu que les coses funcionen correctament. Els drets individuals de cada persona acaben on comencen els drets de les altres persones.

Tots tenim, pel simple fet de ser conductors o vianants, o estudiants o autònoms, o funcionaris, o simplement ciutadans espanyols, uns drets que ens protegeixen, però també uns deures que ens obliguen. Això, que és molt fàcil d'entendre, cada dia funciona menys. Vostés han escoltat alguna vegada a una persona dir que té l'obligació de fer alguna cosa? A voltes es parla d'això, però és molt poc freqüent. El que està a l'ordre del dia és el "tinc dret a". I aqueix és ja un mot crossa per al dia a dia.

Les lleis, siguen en l'àmbit que siguen, ens obliguen a tots els ciutadans. No hi ha ningú que estiga exclòs de complir amb la legislació, si bé pot haver-hi alguna circumstància eximent. Per exemple, els policies han de complir les mateixes lleis que la resta de ciutadans llevat que pel seu treball hagen de saltar-se una norma concreta. Un ciutadà normal no pot portar una pistola, però un policia sí. Però aqueix policia té una sèrie d'obligacions pel que fa a l'ús de la pistola. No pot fer el que li done la gana amb ella.

Un agent de la Guàrdia Civil de Trànsit que està perseguint un conductor perillós pot, sense posar en perill a la resta d'usuaris d'una carretera, superar els límits de velocitat. Però el que no pot fer és rodar tranquil·lament a 150 km/h per ser un Guàrdia Civil. Els agents, com tots els ciutadans, han de complir estrictament les normes.

La circulació per carreteres o pels carrers d'una ciutat exigeix que tots els que anem per aqueixos vials complim amb les nostres obligacions, sense excepció. Un ciclista, per exemple, té tot el dret de poder circular per un carrer o per una carretera però ha de complir una sèrie d'obligacions que en alguns casos no compleix. El semàfor roig està igual de roig per a un turisme, per a un autobús de l'EMT, per a un policia o per a un conductor d'una moto o una bicicleta. El problema és que amb freqüència alguns autobusos i els ciclistes se salten els semàfors i solament es multa els conductors de cotxes i motos. I alguns vianants ni miren com està el semàfor i creuen directament.

Drets i deures han de ser dos conceptes que van sempre units, que no es puga parlar d'un d'ells sense parlar de l'altre.

24.11.2014

Carlos Cancela

http://blogs.elconfidencial.com/motor/automaniacos/2014-11-24/derechos-y-deberes_503351/

(Adaptació)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. És habitual escoltar a algú expressant que té uns deures que complir? És més habitual escoltar a algú manifestar que té els seus drets?

2. Esmenta exemples d'infringir o vulnerar drets.
3. Esmenta exemples d'incompliment de deures.
4. Quina és la teua opinió sobre la infracció vial de "saltar-se un semàfor"?
5. Has observat el comportament vial en la teua ciutat d'automobilistes, motoristes, ciclistes i vianants? Què et crida l'atenció?

UNITAT 16: LA UNIÓ EUROPEA

SABIES QUE...?

GALILEU PER A EUROPA

Al març de 2013, la navegació per satèl·lit europea va fer un pas històric: per primera vegada va ser possible determinar les coordenades d'un punt en la superfície terrestre usant exclusivament els senyals generats pels quatre satèl·lits Galileu en òrbita i les instal·lacions de suport en terra. La posició es va determinar amb una precisió de 10 metres, en total acord amb els objectius de la fase de validació en òrbita (IOV) del programa Galileu.

L'èxit de la primera demostració de posicionament obri la porta a la prestació de futurs serveis Galileu de qualitat excepcional. La funcionalitat de Galileu s'ampliarà a mesura que s'afegiran més satèl·lits a la constel·lació i entren en funcionament un major nombre d'estacions terrestres.

El sistema de navegació per satèl·lit Galileu és ja una realitat. En 2014, Galileu dona un nou pas i comença a oferir serveis. Els usuaris podran gaudir dels serveis inicials de Galileu en combinació amb els de altres sistemes com el nord-americà GPS o el rus GLONASS. A mesura que es vagin afegint satèl·lits en òrbita, la disponibilitat i cobertura del senyal milloraran gradualment i en 2016 Galileu podrà oferir un servei independent de posicionament. Abans de 2020, el sistema Galileu estarà plenament operatiu, prestant serveis d'alta precisió les 24 hores del dia en tot el planeta. El Servei Obert de Galileu consistirà en serveis de lliure accés de posicionament, navegació i sincronització. Serà interoperable amb GPS i s'emprarà en nombroses aplicacions del mercat de consum, com smartphones i navegadors d'automòbils.

El servei de Cerca i Salvament de Galileu constituirà una eficaç eina per a la localització de persones en perill. Galileu proveeix un "enllaç directe" per a la detecció de radiobalises d'emergència i ofereix a més un servei únic de "enllaç de resposta" per a notificar als usuaris la detecció de la radiobalisa. D'aquesta manera, les persones en perill sabran que l'ajuda està en camí. El servei de Cerca i Salvament de Galileu serà la contribució europea a la iniciativa de col·laboració en activitats de cerca i salvament —conegut com COSPAS-SARSAT— que ajuda a salvar 1.300 vides cada any.

(Adaptació)

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Què són les coordenades d'un punt?
2. Què és la validació?
3. Com valora l'esforç de la Unió Europea de disposar de satèl·lits propis?
4. Quins avantatges aporta aquesta iniciativa europea?
5. Localitza en Internet més informació sobre aquest tema tan apassionant.

UNITAT 17: LA UNIÓ EUROPEA I ELS SEUS ASSOLIMENTS

SABIES QUE...?

EL DISPOSITIU eCALL OBLIGATORI

La comissió de Mercat Interior i Protecció al Consumidor del Parlament Europeu ha establert l'obligatorietat a partir de l'1 d'octubre de 2015 del dispositiu eCall o Trucada Automàtica d'Emergència en els vehicles nous en la Unió Europea. Per què aquest sistema és tan important?

Els primers 60 minuts posteriors a un accident de trànsit són transcendents, és el que es coneix com l'“hora d'or”. Aqueixa primera hora és crítica, pot significar la diferència entre la vida i la mort. Precisament, el principal objectiu del eCall és accelerar l'engegada dels serveis d'emergència per a reduir el temps que transcorre des que es produeix el sinistre fins que els ferits són atesos. Convé recordar que el 75% de les morts es produeix en aquesta primera hora. Segons la Comissió Europea, el sistema de Trucada Automàtica d'Emergència permetrà salvar 2.500 vides a l'any en la UE; a més, aqueixa major rapidesa en l'assistència als lesionats reduirà el nombre de pronòstics greus entre un 10 i un 15%.

La tecnologia que requereix és senzilla, ja que no necessita d'un potent sistema de connexió de dades, sinó que es valdria de la xarxa de veu GSM, que ofereix més fiabilitat i la cobertura necessària en quasi qualsevol situació. El mòdul eCall, de construcció robusta per a suportar qualsevol tipus d'impacte, compta amb una targeta SIM per a l'enviament de SMS i l'emissió/recepció de trucades, a més d'un GPS per a enviar la ubicació exacta de l'accident.

Com funciona el sistema de trucada d'emergència?

- Els mateixos sensors del coixí de seguretat activen la trucada d'emergència quan detecten l'impacte.
- El vehicle envia via SMS les dades més rellevants: ubicació exacta, idioma del conductor, nombre d'ocupants...
- Un operador es comunica de manera oral i en el seu mateix idioma amb el conductor o ocupants.
- Si es confirma l'emergència, l'operador avisa als serveis corresponents. En cas que no s'establisca comunicació, també s'envia als serveis d'emergència, ja que el conductor pot, per exemple, estar inconscient.

*<http://www.autocasion.com/actualidad/reportajes/171163/el-dispositivo-ecall-obligatorio-a-partir-de-2015/galeria/2/>
(Adaptació)*

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Coneixies l'existència d'aquest dispositiu anomenat eCall? T'ha sorprès?
2. Coneixes altres èxits tecnològics de la Unió Europea? Aconseguir informació a Internet sobre la seua Xarxa de satèl·lits (CSUE).
3. Quins aspectes positius s'obtenen d'aquestes noves aplicacions tecnològiques?
4. Podria tenir més aplicacions aquest sistema eCall en altres aspectes de la vida ciutadana? Quins?
5. Quins problemes pot plantejar l'aplicació d'aquest dispositiu?

UNITAT 18: SOCIETAT, POLÍTICA, JUSTÍCIA I FELICITAT

SABIES QUE...?

L'ONU INSTAURA EL DIA DE LA FELICITAT EL 20 DE MARÇ

Si existeix el dia internacional de l'aigua, el del llibre, el de la neteja de platges o el dia meteorològic mundial (dilluns vinent, per més dades), com no anàvem a tindre un dia internacional de la felicitat? Al cap i a la fi, com va deixar dit el novel·lista R.L. Stevenson, no hi ha res que infravalorem tant com la tasca de ser felices.

Nacions Unides promou la jornada amb un vídeo en el qual el seu somrient Secretari General, Ban Ki Moon ens recorda la importància d'aquesta tasca en sis idiomes, mentre sona Happy de Pharell Williams.

“La cerca de la felicitat és una meta fonamental”, diu l'ONU en el seu web. Sona bé, encara que molts ens quedem gratant-nos el cap. A què ens referim, exactament, quan parlem de felicitat? Parlem d'una casa més gran, tecnologia d'última generació, sopars en DiverXO? No, clar que no, encara que és difícil resistir-se a la famosa cita de Woody Allen: “Els diners no donen la felicitat, però procuren una sensació tan semblant que es necessita un especialista molt avançat per a verificar la diferència”. Avui hi ha més especialistes en felicitat que habitants té Luxemburg (prou a fer una ullada als llibres on la paraula apareix en el títol) així que les aproximacions a més de succintes, altament subjectives.

http://verne.elpais.com/verne/2015/03/19/articulo/1426782979_671677.html

Natalia Martín Cantero

PROPOSTES PER AL DEBAT:

1. Què és per a tu la felicitat?
2. Quin significat té l'expressió: “...infravalorar la importància de ser felices”?
3. Creus que els béns materials aporten felicitat? Per què?
4. Què opines de la cita de Woody Allen en la lectura?
5. Com se sent una persona feliç? Quines sensacions té? Què pensa? Quines emocions té?

8. SOLUCIONARI

Les respostes que es donen a les qüestions o preguntes del llibre de text de l'alumne i del quadern de treball constitueixen referents o aproximacions sobre el que ha de ser considerat correcte, ètic o adequat als continguts que es desenvolupen en les unitats de treball. En moltes d'aquestes qüestions se'ls planteja als alumnes la seua opinió o actitud davant determinats temes o situacions. Les respostes són lliures i cadascun d'ells expressarà la seua percepció de la realitat en funció dels seus valors ètics i esquemes mentals d'interpretació. D'aquesta manera, no existeixen respostes totalment correctes o incorrectes, sinó que els criteris de valoració ha de ser la presència d'actitud ètica, de sentit comú, de raonament i de valors humans.

8.1. SOLUCIONARI DEL LLIBRE DE TEXT

RESPOSTES (indicatives)

UNITAT 1

1. Seguint aquestes normes es respecta a dignitat humana i els drets.
2. **Altruisme:** procurar el bé d'altre sense esperar res a canvi.
Prosocialitat: actes realitzats en benefici d'altres persones: cooperació, ajuda, favors, generositat...
3. En un conflicte es poden produir emocions negatives que haurien de controlar-se i regular-se per a resoldre pacíficament el problema.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Quin és la vostra opinió sobre el Reglament de Règim Intern del vostre centre escolar?
- b. Els drets i els deures són necessaris? Per què?
- c. En què consisteix la conducta ètica d'un estudiant?

UNITAT 2

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.
4. Resposta lliure.

UNITAT 3

1. **Criteri:** Que cada component del benestar eudaimònic (o eudemònic) es concrete en un comportament que ho exemplifique.
2. Text informatiu d'aplicació personal.
3. Resposta lliure.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Quins altres "benestars" existeixen?
- b. Quina relació guarda el benestar amb la felicitat?
- c. En què consisteix el malestar personal?

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES: BLOC 1. LA REFLEXIÓ ÈTICA

1. Culpables: inclosos.
Heterogenis: variats, diversos.
Finances: conjunt d'activitats relacionades amb qüestions bancàries i borsàries o amb grans negocis mercantils.
2. La corrupció política consisteix a fer un mal ús del poder per a aconseguir avantatges personals de manera il·legítima i secreta. En la corrupció es compren amb diners voluntats de les persones per a obtindre guanys a costa dels pressupostos públics. Amb la corrupció cal tindre tolerància zero, ni un només corrupte en els partits polítics ni en les institucions.
3. Privada: pública.
Guany: pèrdua.
Empitjorar: millorar.
Opac: transparent.
4. 8000 municipis.
5. Sinceritat, honestedat, comunicació eficaç, honradesa, vergonya reconeguda (en cas de culpa), demanar perdó o disculpes, dialogar...
6. Resposta lliure.
7. Resposta en funció de la data de la consulta.
8. Resposta lliure.

UNITAT 4

1. • Comprendre amb facilitat un missatge complex. LINGÜÍSTICA
  - Identificar quines són les emocions que sentim en una determinada circumstància. INTRAPERSONAL
  - Conèixer les reaccions dels altres quan estan enfadats o tristos. INTERPERSONAL
  - Resoldre un problema de càlcul. LÒGIC-MATEMÀTICA
  - Tindre sentit del ritme. CINESTÈSICA
  - Orientar-se i desplaçar-se adequadament per una ciutat. ESPACIAL
  - Percebre les relacions que existeixen entre les diferents espècies d'éssers en el món. NATURALÍSTICA
  - Resoldre tasques d'ordenació de figures que canvien de posició. LÒGICA-MATEMÀTICA
  - Endevinar quins són les intencions i els desitjos dels altres. INTERPERSONAL
  - Interpretar cançons de manera notable. MUSICAL
  - Tocar un instrument musical amb destresa. MUSICAL
  - Imaginar un objecte des de diferents posicions. ESPACIAL
  - La destresa d'una ballarina en les seues interpretacions artístiques. CINESTÈSICA
  - Identificar normes lògiques en qüestions que han de resoldre's. LÒGICA-MATEMÀTICA

- Fer raonaments lògics. LÒGICA-MATEMÀTICA
- Conèixer la personalitat dels altres. INTERPERSONAL
- Interactuar amb el medi físic d'una manera sostenible. NATURALÍSTICA
- Utilitzar el cos per a expressar emocions. CINESTÈSICA
- Saber utilitzar correctament un mapa. ESPACIAL
- Preocupar-se pels problemes de la naturalesa. NATURALÍSTICA
- Regular les pròpies emocions i sentiments. NATURALÍSTICA
- Mostrar una actitud ecològica de protecció al medi ambient. NATURALÍSTICA
- Tindre voluntat i autocontrol per a fer les coses. NATURALÍSTICA
- Ajudar als altres a conèixer els seus problemes i resoldre'ls. INTERPERSONAL
- Jugar molt bé als escacs. LÒGICA-MATEMÀTICA. ESPACIAL

2. Text informatiu d'aplicació personal.

3. Resposta personal.

4. Resposta personal.

5. Resposta personal.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Creieu que existeix una intel·ligència social? En què consistiria?
- b. Es pot fer un ús inadequat de la intel·ligència?
- c. Quin tipus d'intel·ligència tenen els animals?

UNITAT 5

1. Resposta lliure.

2. Resposta lliure.

3. Respecte dels Drets Humans bàsics.

4. La capacitat de l'ésser humà de valorar aspectes de caràcter moral per si mateix.

5. El dret que tenim a procurar el nostre bé no pot significar el mal per als altres. El bé dels altres és un bé bàsic per a tots.

UNITAT 6

1. Resposta lliure.

2. Criteri: Situacions quotidianes que exemplifiquen cada concepte.

3. Resposta lliure.

4. Resposta lliure.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Com influeix la publicitat en l'hedonisme?
- b. Influència de les marques de peces, objectes, dispositius electrònics... en la felicitat personal.
- c. Com actuaria un consumidor intel·ligent?

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

BLOC 1. LA REFLEXIÓ ÈTICA

1. **Coaccions:** xantatges, amenaces; **aleatòriament:** de manera casual; *extrapolar-se:* generalitzar-ho a un altre context; **injúries:** ofenses, insults; **vulnerable:** feble, fràgil.
2. Resposta lliure.
3. Ciberassetjament: ciber: prefix que significa concentració de tecnologia avançada; assetjament: maltractament.
Cibercriminalitat: ciber: prefix que significa concentració de tecnologia avançada; criminalitat: delinqüència.
4.
  - a) Quants xics i xiques pateixen alguna vegada un episodi de ciberassetjament, tenint en compte la població avaluada? 1029,21 correspon a xics i 1008,81 a xiques.
  - b) Quants menors no reben control parental sobre l'ús del mòbil amb Internet? 1357,3
  - c) Quants xics i xiques de la mostra manifesten ser usuaris de xarxes socials? 1834,2
5. Assertivitat, afrontament de crítiques injustes, habilitats conversacionals. Demanar canvis de conducta...
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure. Tècniques de comprensió com, per exemple, rellegir, formular preguntes, etc.

UNITAT 7

1. Resposta lliure.
2. Text informatiu d'aplicació personal.
3. La llibertat personal exigeix el respecte de la llibertat dels altres.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Què ocorre si estàs d'acord amb les idees d'un grup i, a la mateixa vegada, ho estàs també amb algunes de les de l'altre grup?
- b. Vivim en una autèntica democràcia en la qual hi ha llibertat? La gent expressa el que sent o existeix por a alguna cosa?
- c. Influeixen els teus amics i el grup en la teua llibertat? Com? Per què?

UNITAT 8

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.

UNITAT 9

1. **Criteri:** Que cada resposta siga un exemple concret de cadascun dels components del benestar social.
2. Text informatiu d'aplicació personal.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Què és l'estat del benestar?
- b. L'actual situació social i econòmica aporta benestar social?
- c. Quant de benestar aporta sentir-se acceptat i volgut pels altres? Quines emocions o sentiments es tenen?

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

BLOC 1. LA REFLEXIÓ ÈTICA

1. **Genuí:** natural, vertader, autèntic, propi, acreditat.
Taxa: preu, tarifa, cànon, aranzel, impost, contribució.
2. El benestar eudaimònic (eudemònic) és el benestar psicològic, que es complementa amb l'hedònic, però és superior perquè aporta més felicitat els comportaments d'ajuda, col·laboració, altruistes, prosocials, de compromís amb els altres...
3. Interrogativa: Què puc agafar del món per a ser feliç? Assertiva: "...el nostre projecte vital està enfocat cap a aquesta felicitat". Imperativa: "...centra't en les relacions interpersonals i el treball que mestresses".
4. És difícilment valorable. Es pot autoinformar en termes qualitatius, baix, mitjà, alt... encara que existeixen alguns qüestionaris o escales que s'apliquen per a obtindre puntuacions.
5. En l'altruisme no se cerca el bé personal. En la prosocialitat podem esperar que ajudant-nos uns a uns altres obtinguem mútuament algun benefici o favor.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.
8. La felicitat, basada en experiències plaents i sentiments positius, no juga un paper essencial en el desenvolupament del benestar. L'ésser humà és capaç de desenvolupar el seu potencial innat i viure plenament. L'eudaimonia és un benestar estable, a llarg termini i que no depèn de la presència d'un estímul per a experimentar-ho. Per a incrementar l'eudaimonia ens devem en les relacions interpersonals i el treball que ens agrada.

UNITAT 10

1. Resposta lliure.
2. Text informatiu d'aplicació personal.
3. Resposta lliure.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Per a què serveixen els impostos?
- b. Què és el frau fiscal?
- c. És gratuïta la justícia actualment? Per què?

UNITAT 11

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Disminució de la corrupció, menor nombre de conflictes interpersonals, foment dels drets humans, confraternitat, socialització positiva, etc.

UNITAT 12

1. Resposta lliure. Criteri: Respecte als drets humans. Defensa del dret de lliure expressió, de manifestació.
2. Text informatiu d'aplicació personal.
3. Resposta lliure.
4. Mediació: En un procediment per a la resolució de conflictes interpersonals, en el qual una tercera persona imparcial busca facilitar la comunicació perquè les parts per si mateixes siguin capaces de resoldre el problema ocasionat.

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES BLOC 2. LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA

1. Requerir: notificar alguna cosa a algú amb autoritat pública.
Litigar: pledejar, disputar en judici sobre una cosa.
Indemnització: compensació per un dany rebut.
2. Resposta lliure.
3. Text legal o normatiu.
4. 5208,86 jutges.
5. Diàleg, tolerància, saber demanar disculpes, respectar, assertivitat, escoltar...
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.
8. Llegir-ho dues vegades. Repetir-ho en veu alta, etc.

UNITAT 13

1. Resposta lliure.
2. Text informatiu d'aplicació personal.
3. Empatia, prosocialitat, responsabilitat, cooperació...

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Quins avantatges té ser tolerant?
- b. Quina relació existeix entre tolerància i drets humans?
- c. Hem de defensar les nostres conviccions? Com?

UNITAT 14

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. L'agilitació de la informació, el contrast d'opinions, el debat...

UNITAT 15

1. Resposta lliure.
2. No es poden oferir serveis bàsics als ciutadans si no existeix recaptació d'impostos.
3. Resposta lliure.
4. Text informatiu d'aplicació personal.
5. És més freqüent parlar més dels drets que dels deures. Probablement siga a causa de la tradició cultural, a l'escassa formació ètica o a altres factors.
6. Vergonya, menyspreu, empipament, indignació, rebuig, molèstia...
7. Resposta lliure.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. A què s'anomena "joc brut"?
- b. Com descriuríeu la corrupció?
- c. Quins són els perjudicis de la corrupció?

AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES

BLOC 2. LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA

1. **Dràstic:** taxatiu, radical; **mitjana:** centre, meitat; **constatar:** comprovar, verificar.
2. Descriptiu. Informe de dades.
3. Els assoliments desiguals i les deficiències en moltes àrees han sigut reconeguts en l'informe.
4. 6.665.551.620 persones.
5. Cooperació, solidaritat, prosocialitat, igualtat, respecte, justícia...
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

UNITAT 16

1. Resum lliure.
2. El comportament adequat ho ha de ser en qualsevol situació o circumstància.
3. Text informatiu d'aplicació personal.
4. Resposta lliure.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Per què és necessària una Carta de Drets Fonamentals?
- b. Es respecten els Drets Fonamentals?
- c. Quins exemples d'esclavitud existeixen actualment?

UNITAT 17

- 1. Resposta lliure.
- 2. Text informatiu d'aplicació personal.
- 3. Resposta lliure.

Preguntes per al debat en: EXPERIÈNCIES I TREBALL COOPERATIU

- a. Quins avantatges té l'intercanvi d'estudiants entre països?
- b. Creieu que són suficients les dotacions econòmiques per a les beques d'intercanvi?
- c. Quines conclusions heu obtingut del vostre rastreig en Internet sobre els assoliments de la UE?

UNITAT 18

- 1. Resposta lliure.
- 2. Resposta lliure.
- 3. Resposta lliure.

**AVALUACIÓ DE LES COMPETÈNCIES
BLOC 2. LA JUSTÍCIA I LA POLÍTICA**

- 1. **Indult:** perdó, amnistia, gràcia, alliberament.
Justiciable: que es pot fer justícia.
Acadèmics: pertanyents a acadèmies científiques.
Esclerosi: enduriment, duresa, fibrositat.
- 2. Resposta lliure. Periodístic. Opinió sobre textos legals.
- 3. Pot fer-se obsoleta, antiquada i inservible.
- 4. 7,86% 31.951.509 habitants podrien votar.
- 5. El respecte als altres. Els deures de respectar la dignitat, la responsabilitat dels nostres actes, ser justs amb els altres, etc.
- 6. Resposta lliure.
- 7. Pot tindre esclerosi una constitució? Qui són els acadèmics? Quan un acte és justiciable?

8.2. SOLUCIONARI DEL QUADERN D'ACTIVITATS

RESPOSTES (indicatives)

UNITAT 1

1. La que compleix aquestes característiques:
  - a) S'ajusta a unes normes i valors que regulen la relació entre les persones i que es consideren com a bones o dolentes.
  - b) La persona té llibertat per a triar i decidir.
  - c) En actuar amb llibertat som responsables de la nostra conducta.
2. Sí. Per responsabilitat. Forma part del nostre desenvolupament moral.
3. Hem de dir la veritat. La sinceritat és un valor ètic. És la base del coneixement mutu i de la convivència.
4. Resposta lliure. L'honradesa és un valor humà.
5. Si no vull que ningú es burle de mi no he de burlar-me de ningú. Si vull que em respecten he de respectar els altres.
6. No s'ha de causar dany físic ni psicològic a ningú. S'ha de respectar la dignitat dels altres.
7. La humiliació és un estat emocional negatiu que s'infringeix a algú com a conseqüència d'una burla. No és una conducta moralment bona perquè no es respecta la dignitat personal.
8. Resposta lliure.
9. Per què no s'ha d'agredir a ningú? Perquè atempta contra la seua dignitat. S'han de caçar animals? Per què? Resposta lliure.

UNITAT 2

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure.
4. Resposta lliure.

UNITAT 3

1. Aporten explicacions als éssers humans perquè puguem justificar i fonamentar els nostres principis i normes. Expliquen per què són bones les accions des de la seua pròpia argumentació.
2. Resposta lliure.
3. Resposta lliure. La felicitat consisteix en autorrealitzar-se exercitant i perfeccionant les capacitats i el potencial personal que té cada ésser humà. No obstant això, no existeix una definició o concepció universal de la felicitat, cadascun té la pròpia.
4. El plaer, el grat, el benestar, sentir-se bé.
5. L'amistat, l'ús de l'intel·lecte, els sentiments i la pròpia percepció d'autorrealització de l'ésser humà.

Si tot açò resulta gratificant, contribueix a l'assoliment de la felicitat personal.

6. Les accions i les normes morals es qualifiquen d'acord amb el caràcter d'utilitat que tenen per a aconseguir la felicitat (ètica utilitarista). Valora les accions com un mitjà per a aconseguir una fi. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.
8. **Corrupció:** Transparència, control dels diners públics.
Abús de poder: Democràcia de qualitat.
Intolerància: Tolerància, flexibilitat, acords...
Insolidaritat: Ajuda, solidaritat, compassió, altruisme...
Violació dels drets humans: Defensa de la dignitat humana, respecte...
9. Resposta lliure.

UNITAT 4

1. La capacitat per a resoldre problemes. La capacitat d'adaptació. La capacitat de processar diferents tipus d'informació.
2. Per a adaptar-se a la realitat. Per a sobreviure. Per a aprendre, per a desenvolupar coneixements i tecnologies, per a relacionar-nos...
3. Resposta lliure.
4. Múltiples. La propostes pel model de Gardner.
5. Els vincles afectius dels pares amb els fills, les relacions familiars. Les condicions materials de la seua existència determinen el desenvolupament de la intel·ligència. La pobresa està vinculada amb molts factors ambientals de naturalesa biològica i social que disminueixen el quocient intel·lectual i els assoliments acadèmics.
6. – Capacitat per a resoldre problemes de diferent naturalesa, incloent els pràctics (establir relacions entre diferents idees).
– Habilitat verbal (saber llegir amb un alt grau de comprensió, expressar-se amb correcció).
– Competència social (pensar abans de parlar o actuar; interès cultural i per aprendre coses noves). La competència social implica saber “estar”, saber comportar-se, tindre habilitats socials.
– Competència emocional: Percebre, expressar, valorar i regular les emocions i sentiments.
7. Una qualitat de l'ésser humà que consisteix a decidir i controlar de manera intencionada la seua pròpia conducta.
8. Resposta lliure.
9. Crear-se hàbits de treball. Establir un horari. Estudiar junts, ajudar-li en les dificultats...

UNITAT 5

1. A preservar o garantir els efectes de la nostra conducta en els altres. Estan basades en el principi de la igualtat entre les persones.
2. Per a garantir els efectes de les conductes d'uns sobre els altres.
3. De l'honestetat, el respecte, el treball, la tolerància, la justícia, la pau...
4. Resposta lliure.

5. Es pot produir un sentiment de culpa, remordiment o penediment de l'acció omesa o realitzada. Quan açò no es produeix l'individu manca d'empatia o comprensió moral i social de la realitat.
6. Sí, perquè és un comportament moralment bé i èticament compromés amb els altres.
7. a) Socórrer a un immigrant il·legal que acaba d'arribar a una platja. Fer el bé i evitar el mal.
b) Impedir a immigrants il·legals que passen les fronteres d'un Estat. S'evita el dret d'asil, lliure circulació de persones, dignitat personal, etc.
c) L'exclamació amb la qual Carlos Marx i Federico Engels acaben el Manifest Comunista: "Proletaris de tots els països, uniu-vos!". Participació social.
d) El comportament pel qual un metge no denuncia una negligència d'un company. Omissió del bé comú.
i) Socórrer a un accidentat en la carretera quan anem conduint. Fer el bé.
f) La cura de la nostra higiene, dieta... Una acció és bona quan són bons les seues finalitats. Salut personal.
8. Resposta lliure.
9. Resposta lliure.

UNITAT 6

1. La satisfacció de les necessitats del cos, la consecució de béns materials, el cultiu de l'amistat, de l'amor i de la cultura.
2. Ajudar-se uns a uns altres. Ser prosocials. Allò que beneficia a tots els membres d'una comunitat o grup.
3. En l'hedonisme el plaer té valor per si mateix i les emocions positives com l'alegria, la satisfacció, la il·lusió, la calma, la tranquil·litat, etc., aporten felicitat a la persona. La teoria ètica de l'utilitarisme s'enquadraria dins de l'hedonisme.
4. L'ésser es relaciona amb les qualitats, capacitats i potencialitat de l'ésser humà. El tindre es refereix a les possessions adquirides. En el ser els valors són les fortaleces personals. En el tindre són els béns que falsament poden produir felicitat.
5. En veritat no es desitja el plaer, sinó que es desitja l'objecte que ho proporciona. Algunes religions també han criticat a l'hedonisme o moral hedonista, perquè privilegia en plaer per sobre d'altres valors com l'amor al proïsme o l'amor a Déu.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.
8. Realitzar activitats que li agraden. Relacionar-se amb els companys, escoltar els seus problemes, aconsellar-li, animar-li a participar en activitats de grup, etc.
9. Text informatiu d'aplicació personal.
10. Resposta lliure. Aporten benestar psicològic, felicitat.

UNITAT 7

1. Resposta lliure. Depén d'on es realitzen. Embruten les parets. Alguns són autèntiques obres artístiques.
2. La responsabilitat va unida a la llibertat, ja que cadascun respon dels seus actes. Entenem millor les

conseqüències de les nostres accions i assumim la responsabilitat d'actuar amb llibertat. Autonomia i responsabilitat van unides a la llibertat.

3. Mostrar una actitud irrespectuosa de la llei, l'ètica o la moral de qui abusa de la seua pròpia llibertat amb perjudici o deterioració de la dels altres, és a dir, utilitzar la pròpia llibertat com a pretext per a aprofitar-se d'un mateix i dels altres.
4. Sí. Encara a pesar que la llibertat tinga límits no anul·la la nostra capacitat de decidir. Són necessàries per a regular la convivència.
5. Resposta lliure.
6. La por, l'ansietat, el temor són emocions i sentiments que poden condicionar negativament la nostra llibertat. També la por a una amenaça. Les lleis injustes. Trastorn de la ment.
7. No raona amb objectivitat ni claredat. La intensitat de les emocions ho impedeix. És necessari assossegarse, asserenar-se i tranquil·litzar-se per a raonar millor. Una persona no se sent lliure si no és capaç de prendre decisions conscients i raonables.
8. Text informatiu d'aplicació personal.
9. Resposta lliure.

UNITAT 8

1. Atorgar valor i consideració a una altra persona per si mateixa, per la seua condició d'humana. Respecte és estimació o apreciació del valor o mèrit d'algú.
2. Por, ansietat, emipament, disgust, temor, arrogància...
3. Resposta lliure.
4. Per a comprendre altres punts de vista i maneres de pensar i interpretar els esdeveniments que expliquen els motius de les conductes dels altres.
5. Resposta lliure.
6. Respecte a la dignitat personal, a les propietats, a la integritat física, psicològica i moral, als drets de tots...
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

UNITAT 9

1. Resposta lliure.
2. – Una part animal que correspon als béns físics i materials.
– Una part racional, relativa al cultiu de la ment i la raó.
– Una part social que consisteix a practicar la virtut a través de les relacions socials.
3. Per a ser plenament feliç. Obtindre coneixement de la naturalesa i de Déu.
4. Resposta lliure.
5. La recerca de la felicitat. En la manera d'aconseguir-la.
6. Resposta lliure. Aconseguir el desenvolupament integral de la personalitat.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

9. Text informatiu d'aplicació personal.
10. És molt probable que ens equivoquem, no obstant això la felicitat es troba en la sala d'espera de la felicitat, en el camí, en el projecte, en la imaginació...

UNITAT 10

1. La norma suprema que ordena les lleis en un país.
2. La igualtat, la no discriminació, la justícia, la protecció, la democràcia, el dret a la vida, la integritat física i moral, la llibertat, la seguretat, l'honor, la intimitat...
3. Procediment legal per a exigir responsabilitats al govern.
4. El legislatiu, l'executiu i el judicial. Les Corts legislen, el Govern i l'Administració pública exerceix el poder executiu i el poder judicial correspon als jutges.
5. Les corresponents en el mapa de Comunitats Autònomes.
6. Els jutges han de jutjar sense cap tipus de discriminació. Les sentències han de ser justes.
7. a) Defensant-lo. Evitant l'assetjament. Denunciar l'assetjament.
b) Prenent-ho amb humor. Acceptant-ho sense empipament.
c) Dialogar amb tranquil·litat. Escoltar i ser flexibles.
d) Denunciar l'assetjament. Impedir-ho.
8. Que es complira totalment.

UNITAT 11

1. Principi: fonament; valor: mèrit, validesa.
2. En la democràcia governa el poble i es participa en la gestió del públic, es defensen i respecten els drets humans. En la dictadura no hi ha participació ciutadana en la gestió del país i és precari el respecte dels drets humans.
3. Resposta lliure.
4. Dignitat, llibertat, justícia, igualtat, pluralisme, participació, legalitat, responsabilitat...
5. Resposta lliure.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.

UNITAT 12

1. La constitució regula els drets i deures dels ciutadans d'un país. Hi ha situacions socials en les quals no es compleixen els articles de la constitució: desnonaments, penes excessives, detencions arbitràries, corrupció, etc.
2. Quan els jutges estimen adequat la seua suspensió per raons de seguretat o d'infracció a les lleis.
3. Vetlar per la seguretat ciutadana.
4. A proporcionar una educació de qualitat, mitjans materials i recursos humans suficients, amb la dotació econòmica necessària.

5. La constitució garanteix el dret a la intimitat. No obstant això, en processos judicials es poden suspendre aqueixa garantia.
6. En les xarxes socials també hauria d'existir confidencialitat. No obstant això, resulta cada vegada més difícil a causa de la proliferació de recursos informàtics d'indagació o d'usurpació de dades.
7. En el ciberassetjament existeix més ocultació i menys visibilitat real. Lamentablement, la falta de denúncia d'aquest tipus d'assetjament pot proliferar sota l'empара dels pocs espectadors virtuals que puga tindre.
8. Resposta lliure.
  - a) Guardar el torn de paraula en les intervencions.
  - b) Ser prudent i guardar silenci.
  - c) Mostrar-se humil.
  - d) Ajudar a qui ho necessite, independentment del grau d'amistat personal.
  - i) Ser responsable amb els deures d'estudiant.
9. Resposta lliure.

UNITAT 13

1. Pautes que s'imposen per a aconseguir convivència entre la diversitat de persones que integren el grup.
2. Guien la nostra conducta per a conviure en harmonia en la comunitat.
3. Actuar conforme als valors de llibertat, igualtat, solidaritat, diàleg, humilitat, justícia, respecte, tolerància, equitat i pau.
4. Seria molt problemàtica la convivència. Sorgirien conflictes.
5. Totes les persones tenen els mateixos drets. Les persones han de tindre igualtat d'oportunitats per a aconseguir les seues necessitats bàsiques, socials i culturals per a desenvolupar dignament la seua vida. Amb la igualtat s'evita la discriminació i el maltractament.
6. Respectar la llibertat que tenen els altres. Complir les lleis. Ajustar-se a les normes.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.
9. Resposta lliure. Comprendre i admetre altres punts de vista, altres cultures, altres costums...

UNITAT 14

1. La integració de la població en general, en els processos de presa de decisions en la gestió i govern en nivells polítics.
2. En la gestió i govern d'un barri, d'una ciutat o del propi Estat ha de realitzar una anàlisi de les necessitats de tot tipus que té la població. Per a això és necessari escoltar els punts de vista, les opinions, els interessos o preferències, les preocupacions i les propostes o solucions a problemes dels ciutadans.
3. Resposta lliure.
4. Resposta lliure.
5. Resposta lliure.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.

UNITAT 15

1. La contribució al sosteniment dels béns i serveis públics a través del pagament dels impostos. Deures també relacionats amb l'educació i la sanitat.
2. Estudiar, aprendre, respectar als companys i professors.
3. La cura i respecte d'aquests recursos. El seu bon ús.
4. Per a utilitzar racionalment i amb responsabilitat els recursos. Per al bon funcionament dels establiments sanitaris.
5. Resposta lliure.
6. No realitzar denúncies falses. Participar com a membres d'un jurat popular quan es compleixen els requisits corresponents. Comunicar la comissió de delictes.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.

UNITAT 16

1. Una comunitat o associació econòmica i política de dret que té una organització internacional composta per 28 estats del continent europeu.
2. La dignitat humana, llibertat, democràcia, igualtat, Estat de Dret i respecte dels drets humans.
3. – Ha fet possible que entre els seus països membres hi haja hagut mig segle de pau, estabilitat i prosperitat.
– Ha contribuït a elevar el nivell de vida.
– Ha creat una moneda única europea: l'euro, que és la moneda comuna de 18 dels 28 països de la UE, cada dia la utilitzen uns 334 milions de persones.
4. El Parlament Europeu, el Consell Europeu, el Consell, la Comissió Europea, el Tribunal de Justícia de la Unió Europea, el Defensor del Poble, Europeu, el Tribunal de Comptes, el Banc Central Europeu...
5. Dibuix del mapa.
6. A pesar que els països de la UE tenen les seues peculiaritats i característiques diferents com l'idioma, la cultura, els costums, etc. Les lleis i normes les uneixen per a seguir criteris comuns i formar un bloc unit de països.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure. Major capacitat de desenvolupament en tots els àmbits.
9. Resposta lliure.

UNITAT 17

1. Resposta lliure.
2. Resposta lliure. Cercant informes en Internet sobre els DH en la UE.
3. Resposta lliure.
4. Complir amb l'expressat en aquest paràgraf: La política de drets humans de la Unió abasta els drets civils, polítics, econòmics, socials i culturals. Promou també els drets de la dona, del xiquet, de les minories i de les persones desplaçades. L'Instrument Europeu per a la Democràcia i els Drets Hu-

mans recolza a les organitzacions no governamentals i, en particular, a les quals fomenten els drets humans, la democràcia i l'Estat de Dret, i lluiten per l'abolició de la pena de mort, contra la tortura i contra el racisme i altres formes de discriminació.

5. Intercanvi europeu d'estudiants.
6. El desenvolupament que els nostres recursos econòmics, socials, materials ecològics... puguin permetre.
7. Resposta lliure.
8. Resposta lliure.
9. Resposta lliure.

UNITAT 18

1. "Es pensa que el just és l'igual, i així és; però no per a tots, sinó per als iguals. Es pensa per contra que el just és el desigual, i així és, però no per a tots, sinó per als desiguals".
Guarda relació amb els valors de mèrit personal, esforç, capacitat, etc. que poden establir diferències respecte a qui no posseeix el mèrit, l'esforç... i desitja rebre el mateix que qui té dites condicions o valors.
2. Resposta lliure.
3. És una cita d'Aristòtil referida a la seua condició de vida amb els altres. És en societat i en relació amb els altres quan l'home aconsegueix el desenvolupament del seu potencial personal.
4. S'és feliç quan es viu i s'actua d'acord amb un per què i un per a qui, és a dir, quan es tenen motius i finalitats en la vida de cada persona i s'actua amb llibertat, conscientment i amb voluntat.
5. Quan el governant d'un Estat treballa per a l'aquesta de tots els seus governats, aquests són feliços. Un ciutadà feliç en una democràcia tria a l'home més feliç perquè incrementa la seua felicitat, però amb la condició que siga savi, afirmava Aristòtil. El benestar social aportat pel Govern permet l'augment de la felicitat dels ciutadans en la seua dimensió de seguretat, educació, sanitat, economia, cultura, esport, etc.
6. Resposta lliure.
7. Resposta lliure.

9. RECURSOS WEB

Es poden realitzar tasques complementàries o d'ampliació a través dels recursos que ofereix Internet. La següent és una llista de webs que poden ser d'utilitat, especialment per a realitzar tasques de Webquest i també ofereixen altres recursos didàctics com pel·lícules i activitats multidisciplinàries.

- <http://platea.pntic.mec.es/~erodri1/EJEMPLO2.htm>
- <http://ef1esompt.blogspot.com.es/2011/02/trabajo-2-evaluacion-1-eso-webquest.html>
- <http://www.webquest.es/wq/educacion-secundaria-obligatoria-eso/valores-morales>
- <http://rincones.educarex.es/humanidades/index.php/es/teorias-eticas-los-derechos-humanos/unidades/287-teorias-eticas-eso>
- http://www.phpwebquest.org/wq/discriminacion_positiva/proceso.htm
- <http://www.xtec.cat/~cescude/Z9WQ01%20Inici.htm>
- http://www.aldeasinfantiles.es/Educa/Pages/default.aspx?et_cid=2&et_lid=4&et_sub=valores%20%C3%A9ticos
- http://weib.caib.es/Recursos/drets_humans_webquest/WQ/GuiaDidacticaDretsHumans.htm
- http://www.didacta21.com/documentos/revista/Septiembre09_Aguilar_Amat_Fernandez_Margarita2.pdf
- <http://www.unaescuelasolidaria.es/Una%20escuela%20solidaria/recursosdidacticos.html>
- <http://www.uhu.es/cine.educacion/guiascine/0guiacine1valoresprofesor.htm>

ANNEX

LA DECLARACIÓ UNIVERSAL DELS DRETS HUMANS

VERSÍO RESUMIDA

1. Totes les persones naixem lliures i iguals. Totes tenim les nostres pròpies creences i idees. Totes hem de rebre el mateix tracte.
2. Aquests drets ens pertanyen a totes les persones, per diferents que siguem.
3. Totes les persones tenim dret a la vida, i a viure en llibertat i en condicions de seguretat.
4. Ningú té dret a sotmetre'ns a esclavitud. Tampoc tenim dret a esclavitzar a altres persones.
5. Ningú té dret a infligir-nos dany, a torturar-nos ni a tractar-nos cruelment.
6. Totes les persones tenim dret a rebre protecció de la llei.
7. La llei és igual per a totes les persones. Ha de dispensar a tots un tracte just.
8. Totes les persones podem sol·licitar la protecció de la llei si no hem rebut un tracte just.
9. Ningú té dret a portar-nos a presó sense justificació, a mantenir-nos reclosos ni a sotmetre'ns a desterrament.
10. Si ens porten davant un tribunal, el procés ha de ser públic. Els qui ens enjudicien no han de permetre que ningú els diga el que han de fer.
11. Ningú pot ser acusat d'haver fet alguna cosa que no puga provar-se. Quan algú diga que la nostra conducta ha sigut indeguda, tenim dret a demostrar que no és veritat.
12. Ningú ha de pretendre danyar la nostra reputació. Ningú té dret de vindre a la nostra casa, obrir les nostres cartes ni molestar-nos, a nosaltres o a la nostra família, sense una justificació.
13. Totes les persones tenim dret a circular lliurement en el nostre país i a viatjar a l'estranger en les mateixes condicions.
14. Si temem ser objecte de maltractament en el nostre propi país, tenim dret a fugir a un altre per motius de seguretat.
15. Totes les persones tenim dret a pertànyer a un país.
16. Tota persona adulta té dret a casar-se i formar una família si ho desitja. Els homes i les dones gaudeixen dels mateixos drets quan estan casats i quan estan separats.
17. Totes les persones tenim dret a tindre coses i a compartir-les amb uns altres. Ningú ha de privar-nos d'elles sense justificació.
18. Totes les persones tenim dret a creure en el que vulguem, a tindre una religió, o a canviar-la si ho desitem.
19. Totes les persones tenim dret a prendre les nostres pròpies decisions, a pensar com vulguem, a dir el que pensem, i a compartir les nostres idees amb altres persones.
20. Totes les persones tenim dret a reunir-nos amb els nostres amics i treballar junts pacíficament en la defensa dels nostres drets. Ningú pot obligar-nos a unir-nos a un grup si no ho desitem.
21. Totes les persones tenim dret a prendre part en el govern del nostre país. Tota persona adulta ha de poder votar per a triar als seus líders.
22. Totes les persones tenim dret a una llar, a tindre diners suficients per a viure i a comptar amb assistència mèdica si estem malalts. Gaudir de les arts i l'esport ha de ser patrimoni de totes les persones.
23. Tota persona adulta té dret a tenir una ocupació, a obtenir a canvi un sou just i a formar part d'un sindicat.
24. Totes les persones tenim dret al temps lliure i al descans.

- 25.** Totes les persones tenim dret a disposar d'aliments i roba suficients, a un habitatge i a assistència mèdica. Les mares, els xiquets i les xiquetes, les persones d'edat avançada, les que no tenen ocupació i les que tenen una discapacitat tenen dret a atencions especials.
- 26.** Totes les persones tenim dret a l'educació i a completar el cicle d'ensenyament primari, que ha de ser gratuïta. Hem de poder desenvolupar una carrera, o usar tot el potencial de les nostres habilitats.
- 27.** Totes les persones tenim dret a triar el nostre propi estil de vida, i a gaudir dels beneficis del progrés científic i l'aprenentatge.
- 28.** Ha d'existir un ordre social que permeti a totes les persones gaudir de drets i llibertats tant en el nostre propi país com en la resta del món.
- 29.** Tenim deures respecte a les altres persones, i hem de protegir els seus drets i llibertats.
- 30.** Ningú pot privar-nos d'aquests drets i llibertats.

Aquesta versió resumida de la Declaració Universal de Drets Humans ha sigut redactada per Amnistia Internacional Regne Unit. La versió completa de la Declaració pot consultar-se en www.un.org/es/documents/

